Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 64 | Łódź, Poniedziałek, 16 marca 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, כ״ז אדר תרצ״א | № 64

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 71=224

מעליאריזאציע פון פאלעסיע

אויף דער מארגענדיגער זיצונג פון סענאט

װ א ר ש א, 14 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויף דער מאנטאגדיגער זיצונג פון סיים וועלען בעהאנדעלט ווערען 24 פונקטען צוו. אנד. — די דריטע לעזונג פונ׳ם אנטי־אלקאהאל־געזעץ. די זיצונג וועט זיך אנהויבען 10 א זייגער אינדערפריה.

װ א ר ש א, 14 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויף דער דינסטאגדיגער זיצונג פון סענאט וועלען אויסגעארבייט ווערען 4 בעריכטען פון דער קאמיסיע פון געזעלשאפטליכער ווירטשאפט וועגען פראיעקט צו מעליא־ריזירען פאלעסיע א. אנד. די זיצונג וועט זיך אנהויבען דינסטאג 4 א זייגער נאכמיטאג.

נאנסעז־פאנד אויף שטיצען די היימלאזע

ג ע נ ף, 15 (ספ.טעל.) דער נייער אדמיניסטראטיווער ראט פאר די ענינים פון די היימלאזע ביים פעלקער־בונד האט אפגעהאלטען זיין ערשטע קאנפערענץ. דער דאזיגער ראט דארף פערטרעטען דעם קאמיסאריאט בראש פון וועלכען ס׳איז געשטאנען נאנסען.

דעם פארזיץ האט געפיהרט פראפ. יובער. דער אינטערנאציאנאלער ארבייטס־אמט איז געווען פערטראטען דורך אלבערט טאמא און דער פעלקער־בונד — דורכ׳ן געהילף פון גענעראל־סעקרעטאר אוועגאל.

ס׳איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז 70 טויזענד היימלאזע זענען אהן בעשעפטיגונג און 75 טויזענד זענען ארבייטס־אומפעהיג. דער ראט האט בעטראכט דעם פארשלאג וועגען ווענדען זיך צו אלע פעלקער מיט א אויפרוף צו שפענדען אויפ׳ן נאנסען־פאנד, וואס וועט בעשטימט ווערען אויף שטיצע פאר די היימלאזע.

זשאבאטינסקי קומט קיין פוילין

װ א ר ש א, 15 (י.ט.א.) שוין סוף אפריל קומט וולאדימיר זשאבאטינסקי קיין פוילען אויף א רייזע פארלעזונגען.

וויטאס איז ווארשא

װ א ר ש א, 14 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די פאליטישע סענסאציע פון טאג איז די אנוועזענהייט פון דעפ. וויטאס, וועלכער איז געקומען צום פעראייניגונגס־צוזאמענפאהר פון די פויערים־פארטייען. זייט׳ן 1926 י. איז וויטאס עפענטליך אין ווארשא נישט אויפגעטרעטען, דעם לעצטען מאל איז ער געווען אין ווארשא אין אויגוסט ווען מ׳האט איהם געפיהרטקיין בריסק.

אכטונג, קעלבער־שעכטער!

שבת, דעם 21־טען מערץ 7 א זייגער אווענד צום ערשטען טערמין און 9 א זייגער אווענד צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאהל מיטגלידער קומט פאר אין פעראיינס־לאקאל, פאדולטשאנא 10

די יעהרליכע גענעראל־פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג=ארדנונג:

1) וואהלען פון א פארזיצענדען; 2) וואהלען פון א פערוואלטונג; 3) וואהלען פון רעוויזיאניס־קאמיסיע; 4) צנדערען געוויסע פונקטען פון פעראיינס־סטאטוטען.

אלע מיטגלידער פון כוינער, גאשטשיני־דוואר און שטעפישען קעלבער־שעכטער ווערען געבעטען פינקטליך און צאהלרייך צו ערשיינען.

די פערוואלטונג.

1779

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר

פר׳ פייגא יאסקאוויטש

צו דער חתונה פון איהר טאכטער

פרל. גוטשא מיט ה׳ מאריק געבער

און דעם יונגען פאר א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען.

א. קויפמאן און פרוי.

Z intencji zaślubin

p. **Sali Dancygierówny**

z p. **Zyszem Kohanem**

życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Mania Goldblumówna

אויפרוף

צו אלע, וואס געהערען צו די בראנזשעס פון גאלדשמידען, זייגערמאכער און גראווירער אין לאדז.

לויט א פערשטענדיגונג פון דער פערוואלטונג פון צעך מיט דער פערוואלטונג פון פעראיין, ווערט איהר אלע אויפגעפאדערט צו קומען זונטאג, ד. 22 מערץ, פינקטליך 6 אווענדאין לאקאל פון צעך, זאוואדזקא 4, צו דער

אלגעמיינער פערזאמלונג

אויף וועלכער ס׳וועט געלייגט ווערען דער גרונדשטיין פאר צוזאמענארבייט לטובת די אנגעהעריגע אין די בראנזשעס. מיט אכטונג

די פעראייניגונגס=קאמיסיע

ה״ה: וועלגער, סטנדאווסקי, שאלעק, קארנבלום, עדעליסט, יאסקאוויטש און פינקעלשטיין.

1776

א הערצליכען מזל־טוב ווינש איך מיין ליבען זוהן

העניעק וויינמאן

מיט פראניע הערשקאוויטש

צו זייערע תנאים.

אברהם וויינמאן און פאמיליע

העניעק וויינמאן
פראניא הערשקאוויטש

פ ע ר ל א ב ט.

לאדז, אין מערץ 1931.

מיר ווינשען גליק אונזערע פריינד

פסח ערליכמאן און פרוי

צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער

פאלא ערליכמאן

מיט ה׳ פריץ ראזענצווייג

זאל זייער לעבענס־וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

קדש און ליבע רייזל מילשטיין

זעליק דאום.

אכטונג, גאלדשמידען, זייגערמאכער און גראווירער אין לאדז!!!

זונטאג, דעם 22־טען מערץ ד. י. פינקטליך 6 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פון צעך, זאוואדזקא 4

אלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פארזיצענדען; 3) בעריכטען פון טעטיגקייט, קאסא און רעוויזיאנס־קאמיסיע; 4) פערגרעסערן דעם בעשטאנד פון פערוואלטונג; 5) וואהלען פון סטארשי, פאדסטארשי און פערוואלטונג; 6) פרייע פארשלאגען.

די פערוואלטונג

פון יובעליר, זייגערמאכער און גראווירער=צעך אין לאדז, זאוואדזקא 4.

1776

בעקאנטמאכונג.

דער ניי = ערעפענטער „קאפע - צענטראל"

זאוואדזקא 14

מאכט דערמיט בעקאנט, אז עס ווערען ארויסגעגעבען מילכיגע פרישטיק און אווענט=ברויט פון 4 גענג פון 80 גראשען

ווי אויך כשר׳ע געשמאקהאפטע מיטאגען פון 1,50

אויף פערלאנג ווערט אויך אהיים געשיקט מיטאגען. עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען אויף בעלער און באנקעטען. אלס צו מעסיגע פרייזען.

„Café Central"

זאוואדזקא 14, טעל. 192-69. אינה.: פ. לעסלאו

וויכטיג נייעס!

פערקויף

פון פערשידענע בוימוואלענע רעשטלעך פאפעלין, באטיסט, לייווענד, מושלין, נאנסוג א. אז. וו. אויף מעטער און אויף וואג צו קאנקורענץ=פרייזען

מ. לאנדסבערג

לאדז, ציגעל=גאס 59, פראנט, 1. שט.

דעם טיפסטען ביילייד דריקען אויס דעם חשובען פרעזעס

ה׳ אולינאווער

צוליב׳ן טויט פון זיין אונפערגעסליכער

מוטער נ״ע

דער קאלאניאל־הענדלער=פעראיין

צעגעלניאנא 15

די פערוואלטונג און דאס פערסאנאל

1777

דעם טיפסטען ביילייד דריקען אויס דעם חשובען פרעזעס

ה׳ אולינאווער

צוליב׳ן טויט פון זיין אונפערגעסליכער

מוטער נ״ע

דער ראט און די פערוואלטונג

פון דער קאלאניאל־הענדלער־באנק

צעגעלניאנא 15

1777

אונטערהאנדלונגען צווישען יוד. אגענץ און ענגלישער רעגירונג וועלען יא בעניים ווערען

לאנדאן, 15 (י. ט. א. טעלעגראפיש). אין צוזאמענהאנג מיט דער ידיעה פון „דזשואיש קראניקל", אז עס וועלען מעהר נישט פארקומען קיין אונטערהאנדלונגען צווישען דער ענגלישער רעגירונג און דער יודישער אגענץ, דערוויסט זיך י. ט. א., אז די ידיעה איז נישט ריכטיג.

די אונטערהאנדלונגען וועלען יא בעניים ווערען. דער טערמין פון די נייע אונטער־האנדלונגען איז בעשטימט געווארען אויף דעם 14 אפריל און וועלען געפיהרט ווערען אונטערן פארזיץ פון לארד עטינסאן.

די אונטערהאנדלונגען וועלען דויערן א לענגערע צייט.

הענדערסאן און פאסווילד וועלען זיך נישט בעטייליגען אין די אונטערהאנדלונגען.

דורכגעפאלען היטלעריסטישע פארשלאגען וועגען שחיטה־פערבאט

בערלין, (יט"א) די נאציאנאל־סאציאליסטישע פראקציעס אין די שטאט־ראטען פון שווידניק, ראסטאק, מאנהיים און אולם האבען לעצטענס אריינגעטראגען פארשלאגען וועגען איינפיהרען א שחיטה־פערבאט אין די דאזיגע שטעדט. אין אלע אויסגערעכענטע שטאט־ראטען זענען די פארשלאגען פון די היטלעריסטען אפגעווארפען געווארען.

קופאן אויף א יורידישער עצה

גילטיג מאנטאג, דעם 16-טען מערץ

א בעקאנטער יוריסט ערטיילט יורידישע עצות פון 3 ביז 4 א זייגער נאכמיטאג אין רעדאקציע פון אונזער צייטונג, פיעטריקאווער 21.

אינטערעסאנטען דארפען מיטברענגען דעם קופאן פון „נייעס פאלקסבלאט" — פון דעם זעלבען טאג. —

יודען לאזט מען נישט קויפען ערד אין אונגארן

אינטערפעלאציע פון פויערים־דעפוטאטען צו דער רעגירונג

בודאפעשט (י. ט. א.) אויף דער לעצטער זיצונג פון אונגארישען פארלאמענט האבען איינינע פ'יערים דעפוטאטען אינטערפעלירט די רעגירונג וועגען א געוויסער צאהל פאלען, אין וועלכע דער לאנד־דעפארטאמענטביים ווירטשאפטס־מיניסטעריום האט פערבאטען צו פערקויפען יודען באדען־שטחים. די פויערים־דעפוטאטען פאדערען אויף די רעגירונג צו מאכען א סוף צו די דאזיגע בעגרענצונגס־פראקטיק. זיי ווייזען אויף, אז די פרייזען פון באדען זענען אין אונגארן געפאלען און אויב א גאנצע קאטעגאריע בירגער ווערט אויסגעשלאסען ווען עס פון דעם רעכט צו קויפען ערד, וועלען די פרייזען נאכמעהר פאלען און דערמיט ווערט זיך פערערגערען די פינאנסיעלע לאגע פון דער אונגארישער פויערנשאפט.

קוזיסטישער קאנגרעס אהן אנטיסעמיטישע אונרוהען

בוקארעשט (י. ט. א.) אין יאסי זענען פערענדיגט געווארען די בעראטונגען פון קאנגרעס פון דער רומענישער ליגע פאר קריסטליך־נאציאנאלער פערטיידיגונג. די גאנצע צייט פון קאנגרעס איז די רוהע נישט געשטערט געווארען. נישט די קאנגרעס־בעטייליגטע און נישט די קוזיסטישע יוגענד האבען נישט געמאכט איינארדנען קיין אנטיסעמיטישע דעמאנסטראציעס. פראפ. קוזא און אנדערע רעדנער האבען שארף קריטיקירט די רעגירונג אוי איהר יודען־פריינדליכע פאליטיק, זיי האבען אבער נישט גערופען צו קיין געוואלט־ארויסטרעטונגען געגען דער יודישער בעפעלקערונג.

שידענע זומער־קורסען אין מלוכהשען אמט הויבען זיך ש'ין אן פון דעם 1. אפריל אין אמט אויף קאשטשושקי 67 צווישען 1—3 מיטאג און פון 6—8 אוונעד אין דעם זאל אויף טארגאווא 16.

די זומער—קורסען הויבען זיך אן דעם 10 אפריל.

אלגעמיינע פערזאמלונג

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון לאדזער קרייז פון די ספארט־זשורנאליסטען און פובליציסטען קומט פאר שבת דעם 28. מערץ 7 א זייגער אין אוונעד אין לאקאל פון „אוניאן".

לאקאטארען־צוזאמענפאהר פאדערט צו פערקלענערען דאס דירה־געלד

פראיעקט פון אן'אינערליכער פאנאנדערבוי־הלואה

ווארשא, 14 (טעלעפאניש) אויפ'ן צוזאמענפאהר פון די לאקאטארען־פעראיין זענען געקומען פערטרעטער פון 13 שטעט און פון א רייהע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס. דער פארזיצער גארטשינסקי האט פארגעשלאגען א פראיעקט פון אן'אינערליכע הלואה, וואס זאל שאפען אין פערלויף פון 2 יאהר 900 מיליאן זל. אויף דעם אויפבוי פאנד. יעדער לאקאטאר זאל אויסקויפען די אבליגאציעס צו 50 זל. אויף יעדען צימער, וועלכען ער פערנעמט די אבליגאציעס זאלען ראטענווייז צוריקגעצאהלט ווערען. ס'איז אויסגעוועהלט געווארען א קאמיסיע, וועלכע זאל גענוי בעארבייטען דעם פארשלאג און צוזאמען מיט א מעמאריאל איהם איבערגעבען דער רעגירונג

דער צוזאמענפאהר האט אנגענומען א רייהע רעזאלוציעס צוו. אנד. אז דאס דירה־געלד זאל נישט געהעכערט ווערען, אז ס'זאל נישט אפגעשאפט ווערען דער לאקאטארען־שוץ, דאגעגען ווערט פערלאנגט, אז אין צוזאמענהאנג מיט דער אלגעמיינער פערבי־ליגינוס אקציע אין לאנד, זאל אויך פערקלענערט ווערען דאס דירה־געלד.

צום סוף איז געוועהלט געווארען א צענטראל פערוואלטונג אין וועלכע ס'זענען אריין פערטרעטער פון 13 לאקאטארען־ארגאניזאציעס פון גאנץ פוילען.

געפייניגט א יודישען ארבייטער

אנטיסעמיטישער סקאנדאל אויף א האמעלער שיך־פאבריק

מאסקווע, (יט"א) דער מינסקער „אקטיאבר" טיילט מיט וועגען אן'אנטיסעמיטישען סקאנדאל אויף א שיך־פאבריק אין האמעל, אויף וועלכער איינינע רוסישע ארבייטער — צווישען זיי מיטגלידער פון דער קאמוניסטישער פארטיי — האבען אויף א גרויזאמען אופן געפייניגט א יודישען ארבייטער מיט'ן נאמען וואגינסקי. די כוליגאנעס, טיילט מיט דער „אקטיאבר", זענען אויסגעשלאסען געווארען פון פראפעסיאנעלען פעראיין און וועלען אויך זיך האבען א קרימינעלען פראצעס.

ספארט־בעוועגונג אין לאדז

חנוכת־הבית פון נייעם לאקאל פון „בר־כוכבא"

שבת אין אוונעד איז פארגעקומען די פייערונג פון עפענען דאס נייע לאקאל פון ערשטען יודישען טורען־ און ספארט־פעראיין „בר־כוכבא".

צו דער פייערונג איז געקומען סטאראסטע אלעקסי רזשעווסקי פערטרעטער פון מאגיסטראט וויצע פרעזידענט ראפאלסקי פארשטעהער פון דער שטאטישער סטאראסטווע, פון פאליציי־קאמאנדא, קאמענדאנט פון בעזירק יאסעלעוויטש לעגיאן ה' מיזלער און פון אלע יודישע טורן־ און ספארט־פעראיינען, פרעסע און פיל געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

די פייערונג איז געעפענט געווארען דורכ'ן פרעזעס פון בר־כוכבא ה' יעזשי וואלף, וועלכער גיט א געשיכטליכען איבערבליק איבער דער ענטוויקלונג און טעטיגקייט פון ערשטען פעראיין וואס האט זיך פערנומען מיט פיזישער ענטוויקלונג צווישען דער יודישער יוגענד און אנגעוויזען אויף די שוועריגקייטען וואס דער פעראיין האט אדורכגעמאכט ביז ער איז געקומען צו דעם איצטיגען לאקאל.

מיט'ן אדורכשניידען דעם באנד האט דער פרעזעס וואלף מכבד געווען דעם סטאראסטא רזשעווסקי און וויצע פרעזידענט ראפאלסקי.

נאך א קורצער רעדע פון סטאראסטא רזשעווסקי און פון פארשטעהער פון וועלט־פערבאנד „מכבי" לאדזער קרייז, זענען די צאהלרייך פערזאמעלטע געסט פערבעטען געווארען אין גרויסען גימנאסטישען זאל, וואו ס'איז פארגעקומען א מוסטער־לעקציע פון מעדלעך געפיהרט דורך פראפ. סעגאל. די דאזיגע לעקציע איז געווען א קלאסישער ביישפיל וואס בעדייט טורנען און ווי אזוי מ'דארף טורנען, די קארעקטקייט און שענקייט פון די אויסגעפיהרטע איבונגען האבען געמאכט דעם בעסטען איינדרוק אויף אלע פערזאמעלטע.

די פערוואלטונג פון „בר כוכבא" האט דאן פערבעטען די געסט אויף א גלעזעל ווין און צובייס וואו דער עולם האט געמיטליך פערברענגט עטליכע שעה.

בעת דעם אימפראוויזירטען באנקעט האבען געהאלטען בעגריסונגס־רעדעס: סטאראסטא רזשעווסקי, וועלכער האט ארויסגעוויזען זעהר פיל פערשטענדניש פאר די בעדערפנישען און פערלאנגען פון דער יודישער יוגענד, דאן דער פארשטעהער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע — ה' ראקאמיש, פון האנדווערקער־פערבאנד — ה' איינזש. זעלינסקי, פון הכח — ה' ראגאזשינסקי, פון „חשמונאי" — ה' ווידלער, פון „קדימה" — איינזש. מייבערג, פון „טרומפלדר" — ה' קארקוטשאנסקי און פארשטעהער פון אלע נישט יודישע טורן־ און ספארט־פעראיינען, די פייערונג האט איבערגעלאזען א זעהר אנגענעהמען איינדרוק.

דער נייער לאקאל פון בר־כוכבא, וועלכער געפינט זיך אויף פיעטריקאווער 110 איז איינע פון די שענסטע און אמבעסטען איינגעארדענטע געזעלשאפטליכע לאקאלען ביי אונז אין שטאט, ער בעשטעהט פון 2 שטאק. אויפ'ן ערשטען שטאק געפינט זיך דער פעראיינס־קלוב, קאנצעלאריע, סעקציע צימערען און נעבען צימערען אויפ'ן צווייטען שטאק — דער הערליכער גימנאסטישער זאל. דאס איז דער איינציגער גימנאסטישער זאל פאר יודישע טורנען אין לאדז.

פוסבאל

דער אפיציעלער פוסבאל־סעזאן האט זיך שוין געכטען אנגעהויבען. ס'זענען פארגעקומען די ערשטע פערמעסטונג פון „א"־קלאס וועגען דער מייסטערשאפט פון לאדזער קרייז, די אטמאספערישע בעדינגונגען זענען אבער געווען אזעלכע, אז די ערשטע מעטשען האבען נישט געקענט זיין קיין עקזאמען פון די פארטשייטען וועלכע ס'האבען געמאכט די לאדזער „א"־קלאסיגע מאנשאפטען

הכח — בושא 0:0

דער מעטש האט געמוזט איבערגעריסען ווערען צוליב דעם שלעכטען וועטער.

וו.ק.ס. — ל.ט.ס.ג. 2:2

ביידע מאנשאפטען האבען נישט ענטוויקעלט קיין גענוג לעבהאפטע שפילען און צוליב דעם קען מען נישט ווי געהעריג אפשאצען זייערע כוחות.

ל.ק.ס. —ווידזעוו 0:7 (0:2)

„ווידזעוו", וועלכע איז נאר מיט'ן חסד פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג געבליבען אין דער „א" קלאס האט בעוויזען, אז זי האט איהר פארם מיט גארנישט פערבעסערט און ווייטער זיין מאטעריאל צוצושטעלען פונקטען.

ארקאן — פ.ט.צ. 1:3

דער מעטש איז פארגעקומען אין פאביאניץ.

ערשטע ליגע־מעטשען

די ערשטע ליגע מעטשען וועלען פארקומען זונטאג אייו 22. מערץ.

באקס

י.ק.פ. (פאזנאנסקי) — סאקאל 6:10

דער באקס־מעטש איז פארגעקומען וועגען דעם בעכער פון דיר. קאנענבערג. פאזנאנסקי האט געוואונען 2 וואלקאווערס, ווייל „סאקאל" האט נישט ארויסגעשטעלט קיין באקסערס אין די שווערע וואגען

צעגעלסקי (פויזען) — נייער (לאדז) 5:9

נעכטען איז פארגעקומען דער דערמאהנטער באקס־מעטש, וועלכער האט זיך פערענדיגט מיט א נצחון פון „צעגעלסקי"

ספארט־שפילען

שבת און זונטאג זענען פארגעקומען די ווייטער דיגע פערמעסטונג פון בעץ־באל פאר פרויען און מענער אין קלאס „א". ביי די פרויען־שפילען האט צווישען אנדערע קדימה געוואונען ביי „גייער" און ביי די מענער שפילען האט „חשמונאי" פערשפילט ביי „גייער".

די טאבעלע פון דער אלגעמיינער קלאסיפיקאציע שטעלט זיך ביז איצט פאר אויף פאלגענדען אופן: בעץ־באל פאר פרויען: ה.ק.ס., וו.ק.ס., טור „וו.ק.ס."

בעץ־באל פאר מענער: אבסאלוטען, ל.ק.ס. גייער.

שווימען

אין זגערזש זענען נעכטען פארגעקומען שווים־פערמעסטונגען. אין 100־מעטער־שווימען און פרייען סטיל האט געוואונען מיכאלאק פון ה.ק.ס. און ש.ווארצשולץ פון זגערזשער טורן־פעראיין שטאפעטען לויף 4]100 האט געוואונען ה. ק. ט.

אין שווימען פאר מיידלעך ביז 51 יאהר פרייען סטיל האט דאס ערשטע ארט פערנומען קאשאקובבא.

30 מעטער קאשאקובבא

40 מעטער — ראכאקאווסקי.

שווימען פאר יונגלעך ביז 16 יאהר, דאס ערשטע ארט: פליביך פון מלוכהשען גימנאזיום, געטריך (דייטשע גימנאזיע) און וואנסאוויטש

דער מלוכה'שער אמט פאר פיזישער ערציהונג

טיילט מיט, אז די איינשרייבונגען אויף די פערשידענע זומער־קורסען אין מלוכהשען אמט הויבען זיך ש'ין אן פון דעם 1. אפריל אין אמט אויף קאשטשושקי 67 צווישען 1—3 מיטאג און פון 6—8 אוונעד אין דעם זאל אויף טארגאווא 16.

יודיש פאלקס־טעאטער, זגערזשער 17 טעל. 193-03

מיט'ן אנטייל פון דער סובריטין **רעגינא בוימאן,**
א יוטריט פון דעם בעקאנטען כאראקטער־קאמיקער, וועלכער איז צוריקגעקומען פון א טורנעע איבער אויסלאנד **משה מאכאראווסקי.**

היינט, מאנטאג, דעם 15-טען, 9 א זייגער אוונעד

פאפולערע פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50

צום ערשטען מאל אין פאלקס־טעאטער

די פאלקס־פיעסע, וועלכע איז געשפילט געווארען מיט ערפאלג

געלד, ליבע און שאנדע

אין 4 אקטען פון זאלאטארעווסקי.

ס'נעהמט אנטייל פרויען: בעזמאן, בוימאן, ח. מאכאראווסקא, פאדערמאן, ראזענצווייג. מענער: אריעל, באלבירסקי, גאלדבערג, דראנאוו, טופמאן, נייהויז, מאכאראווסקי, פאלאנסקי, פאסטעל.

לייטער: ח. אריעל. סופלער: וו. נייהויז. אדמיניסטראטאר: נ. גאלדשטיין.

בעמ.: מארשטעל. לטובת אינסטיטוציעס און פעריינען ווערען פערקויפט צו צוגענגליכע פרייזן בילעטען צו בעק'מען אין קאסע פון פאלקס־טעאטער. — דער זאל איז גוט בעהייצט.

אין פארבערייטונג: „מאמעס בשמה" און „גאלדענער הוזאר"

לאדז. 16 מערץ 1931

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז 16 מערץ 1931

אויף די בעאמטע
האבען עס דערפיהלט

אויף דעם בעאמטען, אויף דעם, וואס לעגט אריף אומברחמנות'דיגע שטייערען און אויף דעם, וואס גיט אכטונג, אז די געוועלבער זאלען חלילה נישט אפענשטעהען 5 מינוט לענגער, ווי דאס געזעץ שרייבט פאר, מיט איין ווארט: אויף דעם וואס פיהרט די אדמיניסטראציע, איז היינט געקומען א שווערע צייט. פון איצט אן וועט ביי איהם די מלוכה צונעהמען נאך צוויי פראצ. אויף זיין שטעטערער פענסיע און עס ווייזט אויס, אז כדי אפצוהיטען א דעפיציט פון בודזשעט, וועט מען מוזען די געהאלטען קורצען מיט 15 פראצ.

ביז איצט האבען דעם קריזיס געפיהלט נאר די סוחרים, האנדווערקער און לאנדווירטען, נאר די, וואס האבען געשאפען א אוצר פון פראדוקציעס און פינאנציעלע מיטלען, פון וועלכע עס האט געלעבט דער בעאמטער, פון וועלכע עס האט געלעבט די גאנצע אדמיניסטראציע.

נישט איינמאל האט זיך די דאזיגע אדמיניסטראציע דער בעפעלקערונג גוט געגעבען צו פיהלען, דער פריזיער, דער גריוולער, די מענשען, וואס ארבייטען מיט שווייס אויף א שטיקעל ברויט אוז זיך געטיילט מיט דער מלוכה, כדי צו דערהאלטען די אדמיניסטראציע, זענען אויסגעזעצט געווארען די גרעסטע שיקאנירונגען, די ביוראקראטיע האט נישט פערשטאנען, אז נישט די מלוכה-קאסע, וועלכע צאהלט איהם אויס יעדען ערשטען זיין געהאלט, נאר דער דאזיגער קליינער אדער גרויסער סוחר, דער דאזיגער האנדווערקער אדער פאבריקאנט זענען זיינע אויסהאלטער, און אז מיט זיינע שיקאנירונגען פערניכטעט ער נישט נאר די עקזיסטענץ פון דעם שטייער-צאהלער, נאר ער בעהמט אוועק די לעבענס-קראפט פון אנ'ארגאניזם, וועלכער ארבייט אויף איהם און דערנעהרט איהם.

וויפיל מאל האט דער בעאמטער פערגעסען, אז זיין אויפגאבע איז אויסצופיהרען א וויכטיגע ווירטשאפטליכע אויפגאבע פון דער מלוכה און — ער האט אפויערגעהויבען דעם אמטסטיטעל און איז געווארען אקעגען דעם ארבייטענדיגען בירגער א מאכט, וואס לאזט פיהלען איהר כוח. די אומדערצעהלבארע באנקראטען פון דער לעצטער צייט, די אומצעהלבארע ליקווידירונגען פון ארבייטס-ווארשטאטען זענען געווען א רעזולטאט נישט נאר פון א פאלשער ריכטונג פון דער שטייער-פאליטיק פון דער מלוכה, נאר אויך פון דעם לייכטזיניגען שאפען פון שטרענגע מיטלען געגען דעם בירגער.

היינט ליידט דער בעאמטער, היינט ערשט ווערט ער געוואויר, אז עס איז פאראהאן א צוזאמענהאנג צווישען איהם און דעם צד, וואס ער האט ערלעדיגט — היינט פערשטעהט ער, אז עס ליגט אין זיין אייגענעם אינטערעס, צו בעהאנדלען דעם דאזיגען צד נישט ווי אנ'אביעקט פון זיין ביוראקראטישער מאכט, נאר ווי א פאקטאר, וואס פיהלט אויס אין מלוכה-לעבען א אהן א מאס וויכטיגע אויפגאבע, וואס קומט ארויס טאקע איהם לטובה.

די סאציאלע סטרוקטור פון דער מלוכה איז זעהר אומגעזונד. דער מיניסטער מאטושעווסקי האט אין זיין רעדע אין סענאט געזאגט, אז אין פערגלייך מיט דעם יאהר 1926–27 זענען די הוצאות אויף אדמיניסטראציע, אויף בעאמטען און פענסיעס געוואקסען מיט א האלבען מיליארד זלאטיס און מאכען אויס מעהר ווי די העלפט פון דעם מלוכה'שען בודזשעט.

דערפון זעהען מיר, ווי אין די לעצטע יאהרען האט זיך די צאהל פון די שטייער-צאהלער שרעקליך פערמינערט. אין ליכט פון די דאזיגע ציפערען וועט יעדער פערשטעהען פארוואס די יודיש-נאציאנאלע פאליטיק, וואס רעפרעזענטירט יענע קרייזען, וועלכע האלטען אויס די מלוכה-פינאנצען — האט געווארענט און געקעמפט געגען דעם איבער מעסיגען וואקסען פון ביוראקראטיע, געגען דעם עטאטיזם און געגען דער איבערלאסטונג מיט שטייערן און געגען דער רואינירונג פון יענעם עלעמענט, וואס בויט זיין עקזיסטענץ אויף אונטערנעהמען און איניציאטיוו.

אויך היינט, ווארענט די יודיש-נאציאנאלע פאליטיק פאר די זעלבסטמערדערישע שלאגווערטער, וואס ליגען אין די מוחות פון די העכסטע בעאמטע פון דער מלוכה'שע אדמיניסטראציע, פאר די שלאג ווערטער, וואס זאגען, אז אין פוילען איז פאראהאן אנ'איבערצאהל פון פערמיטלער. און אויך דאס שלאגווארט איז א בעהאלטענער קאמף געגען אנ'עלעמענט, וואס שעפט נישט פון דער מלוכה, נאר וואס האלט אויס די מלוכה, און דאס דאזיגע שלאגווארט פיהרט נישט נאר צו דער רואין פון דעם האנדעל בכלל און פון דעם יודישען האנדעל בפרט, נאר פיהרט צו א פערקלענערונג פון יענע מיטלען, פון וועלכע די אדמיניסטראציע שעפט די כוחות צו לעבען.

היינט ווייסען דאס שוין די בעאמטע.

ד. ט.

נייער יודישער קאנסול אין דאנציג

דאנציג (יט"א) מיט'ן הסכם פון פרעזידענט אין דער פוילישער רעפובליק האט די קובאנישע רעגירונג בעשטימט אלס איהר קאנסול אין דאנציג ה' אדאם איזבערט. דער נייער קאנסול, וועלכער איז א יודישער אימפארטער פון טאבא-ציגארען, וועט זיך אויך בעשעפ' געו מיט'ן, רעגולירען די עמיגראציע — און האנדעלס-בא'ציהונגען צווישען פוילען און דער קובאנישער רעפובליק.

מלוכה-מענער, געלעהרטע, שריפטשטעלער, קאמפאזיטארען
אין אלע געביטען פון גייסטיגען לעבען זענען שטארק פערטראטען די יודען אין איטאליען

במשך פון די לעצטע זעכציג יאהר, ד. ה. זייט איטאליען האט זיך געגרינדעט אלס פאראייניגטע זעלבסטשטענדיגע מלוכה, האבען די איטאליענישע יודען, וועלכע דאס נייע קעניגרייך האט אנערקענט גלייכע און פאקטישע בירגערליכע רעכט, געגעבען זייער נייעם פאטערלאנד, דער איטאליענישער וויסענשאפט און קונסט, נעמען פון וועלט רוהם און אוניווערסאלער בעדייטונג.

איטאליען אנערקענט אויך די וויכטיגסטע פערדינסטען פון איהרע בעריהמטע יודישע בירגער און מיט עהרע ווערען זייערע נעמען דערמאנט. צו דער ערשטער רייה פון די גרויסע יודישע פערזענליכקייטען, וועלכע האבען ווייט אין דער וועלט פערשפרייט דעם נאמען פון איטאליען און האבען זיך אין דער וויסענשאפט א דויערנדיגע ירש ערווארבען, געהערען אזעלכע נעמען, ווי צעזארע לאמבראזא, לואידזשי לוצאטי, אלעקסאנדרא ארמאס, פראפעסאר ענריקעס, פראפעסאר עליא לאטעס, און פראפ. דעל וועקיא, צעזארע לאמבראזא-געניאלער סאציאלאג און שעפער פון אנ'אייגענער בעריהמטער שול. וועלכע בעדייטעט א ווענד-פונקט אין אונזערע אנשויאונגען וועגען פערברעכען, וועגען ווירקונג פון די סאציאלע פערהעלטנישען אויף דער ענטוויקלונג פון דער קרימינאליסטיק און וועגען טיפ פון אזוי גערופענעם „געבוירענעם פערברעכער". פראפ. לאמבראזא איז נישט נאר געווען א געניאלער געלעהרטער, נאר אויך פערדינסטפולער סאציאלער רעפארמאטאר. זיין טאכטער דזינא לאמבראזא געהט אין די שפורען פון איהר פאטער און אויפ'ן וויסענשאפטליכען-ליטעראַרישען געביט האט זי זיך קונה שם געמאכט מיט איהר אינטערעסאנט ווערק „די נשמה פון דער פרוי".

שווער איז צו רעדען אין די ראהמען פון א צייטונגס-ארטיקעל וועגען דער טעטיגקייט פון נישט לאנג נאך פערשטארבענעם יודישען מלוכה-מאן לואידזשי לוצאטי. דאס איז געווען א פילזייטיגער גייסט. זיין טעטיגקייט האט ער ענטוויקעלט אויף דעם געביט פון פאליטישער עקאנאמיע ווי אויפ'ן געביט פון רעליגיאנס-פארשונג, ליטעראטור, פינאנצען, קונסט און פילאזאפיע, באנקוועזען און מיסטיק, אויף אלע צווייגען פון מענשליכער וויסענשאפט האט לוצאטי זיך אויסגעצייכענט מיט זיינע פארשונגען און מיט זיינע טאטען. ער האט געגרינדעט די ערשטע אין איטאליען קאאפעראטיווען און פאלקס-בענק. ער האט איינינגע מאל געראטעוועט דאס לאנד פון פינאנציעלען באנקראט, ער האט געשאפען די וויכטיגסטע סאציאלע רעפארמען.

אויף דעם געביט פון פינאנצען און סאציאלע אונטערנעמונגען האבען זיך בעזונדערע פערדינסטען ערווארבען די יודישע סענאטארען, סארפארגא, וואלעמבארג, אנקאנא, — וועלכע זענען במשך פון יאהרען געשטאנען אין דער שפיץ פון פינאנץ און פון האנדעלס-מיניסטעריום.

אין דער וויסענשאפטליכער וועלט אין איטאליען און אויף די אוניווערסיטעט - קאטעדרען געפינען מיר בעריהמטע יודישע נעמען.

פראפ. עליא לאמעס האט זיין גאנץ לעבען געווידמעט דער אויספארשונג פון דער געשיכטע, פון די זיטען און פון דער שפראך פון די אלטע עטרוסקען, וועלכע האבען געלעבט פאר די רוימער. בעריהמט אין דער וועלט איז דער ווערטער-בוך פון דער עטרוסקען-שפראך, וואס איז צונויפגעשטעלט געווארען פון פראפ. לאמעס.

(קארעספאנדענט פון רוים צום „נייעם פאלקסבלאט")

עס איז באמת א שווערע אויפגאבע צו דערמאנען אלע יודישע וויסענשאפטליכע קרעפטען, וועלכע האבען זיך קונה-שם געמאכט אין איטאליען. אין איינינגע אוניווערזיטעטען, ווי למשל אין פיזא, האלטען די יודישע געלעהרטע כמעט אלע בעדייטענדע קאטעדרען. אין דער אלטער אוניווערזיטעט אין פאדוא, און פאלאניא און אין טורין געפינען מיר אזעלכע נעמען ווי פראפעסאר בענדעמי, א גרויסע אויטאריטעט אויפ'ן געביט פון פיזאלאגיע פראפ. צאנאמי, פראפעסאר סעגראמאנין - יאקור, פראפ. סענאטאר לוסטיג, פארזיצער פון לעצטען קאנגרעס צו בעקעמפען די קרעבס-קראנקהייט.

אויפ'ן רוימער אוניווערזיטעט האט ביז דער לעצטער צייט במשך פון איינינגע יאהר געהאלטען דעם העכסטען רעקארד-אמט דער יודישער געלעהרטער פראפעסאר דעל וועקיא, רעדאקטאר פון דער אינטערנאציאנאלער מאנאטשריפט פון רעכטס-פילאזאפיע. פראפ. דעל וועקיא צוזאמען מיט'ן יודישען עקאנאמיסט פראפעסאר אריאס, וועלכען מען רופט דעם „פאשיסטישען קארל מארקס" זענען די צוויי וויכטיגסטע יודישע פערזענליכקייטען, וועלכע געהערען פון ערשטען מאמענט אן צו דער פאשיסטישער פארטיי.

יודישע וויסענשאפטליכע אויטאריטעטען געפינען בעזונדערס אויפ'ן פיזיש-מאטעמאטישען פאקולטעט פון רוימער אוניווערזיטעט. צווישען זיי דארפען אין דער ערשטער רייה דערמאנט ווערען צוויי וועלט-בעריהמטע יודישע נעמען פראפ. ענריקעז, וועלכער ווערט גערופען „דער איטאליענישער איינשטיין" און פראפ. לעווי דעלא ווידא. פראפ. ענריקעז איז דער פארזיצער פון דער איטאליענישער דעלעגאציע אויף אלע אינטערנאציאנאלע פילאזאפישע קאנגרעסען. ער איז אויך דער ארויסגעבער פון דער וויסענשאפטליכער צייטשריפט „לא מיענטיא", פראפ. לעווי דעלא ווידא איז דער איינציגער יוד, וועלכער געהערט צו די מיטגלידער פון דער פויבסטליכער וויסענשאפטליכער אקאדעמיע.

נישט נאר אויפ'ן וויסענשאפטליכען געביט אליין האבען די איטאליענישע יודען אזעלכע בעריהמטע און געניאלע פערטרעטער. אויך אין דער ליטעראטור, אין דער קונסט, אין דער מוזיק האבען זיך פיל יודישע נעמען בעריהמט געמאכט. באמת, וואס פאר א אונגעוועהנליכע ליבע און ענטוזיאזם ווייזען ארויס אונזערע ברידער אין איטאליען פאר דער שפראך, פאר די קונסט-טראדיציעס און די שענקייט פון זייער פאטערלאנד.

וואס פאר א פאעטישע קראפט בעזיצען די פאעטען פון בעריהמטען יודישען דיכטער אנגיאלא ארוויעטא פון פלארענץ. זיינע „זיבען לעגענדעס" וועלען פערבלייבען אלס א זעלטענע פערל אין טייערען אוצר פון דער איטאליענישער פאעזיע. אין יעדען פערז פון ארוויעטאס דיכטונג פיהלט זיין שטארקע, ערהאבענע ליבע צו זיין געבורטס-שטאט פלארענץ. די שענקייט פון דער שטאט און די ליבע צו איהר, האט ארוויעטא בעזונגען אין דיכטונגען, וועלכע ווערען אנערקענט אלס וויכטיגסטע ווערק פון דער מאדערנער איטאליענישער ליטעראטור. מיט איינינגע יאהר צוריק, האט ארוויעטא פערעפענטליכט א דיכטערישע פאעמע אין וועלכע מיר פיהלען א שטארקע בענקשאפט צו ציון.

א שעהנע יודישע געשטאלט אין דער איטאליענישער ליטעראטור איז אויך פאבאטיני לאפעז. לאפעז פערנעמט דעם הויכען אמט פון פארזיצער און איטאליענישען אויטארען-פערבאנד. ער איז מחבר פון גייסטרייכע, געלונגענע טעאטער-שטיק. זיינע קאמעדיעס האבען תמיד א גרויסען ערפאלג.

סאבאטיני לאפעז, וועלכער שטאמט פון ליווארנא און וואוינט איצט אין מיילאנד, ענטוויקעלט אויך א פרוכטבארע טעטיגקייט אויפ'ן יודישען געביט. ער שטעהט נאהענט צו דער ציוניסטישער בעוועגונג און דער „קרן-קימת" געפינט אין איהם א טייערן, איבערגעגעבענעם מיטארבייטער.

א בעזונדערן ארט אין דער איטאליענישער ליטעראטור פערנעמט אימאליא סוועטא פון טריעסט.

סוועטא, וועלכער הייסט אייגענטליך שמידט, ווערט איצט „ענטדעקט" דורך דער איטאליענישער קריטיק, וועלכע האט איהם שוין געקרוינט מיט'ן נאמען „איטאליענישער פרוסט". סוועטא שמידט איז געווען יאהרען לאנג אין טריעסט ווין-סוחר און האט די פרייע צייט געווידמעט דער ליטערארישער שאפונג. איצט אין די לעצטע יאהרען איז ער „ענטדעקט" געווארען און איז גלייך געקרוינט געווארען אלס איינער פון די אינטערעסאנטסטע קינסטלערישע פערזענליכקייטען פון דער מאדערנער איטאליענישער ליטעראטור.

גרויסע אנערקענונג און פאפולאריטעט האט זיך אויך לעצטענס ערווארבען מיט זיינע שריפטען און בעזונדערס מיט'ן ראמאן די „גלייכגילטיגע". דער יודישער ליטעראט אלבערטא מאראוויא. סאראוויאס ראמאן די „גלייכגילטיגע" איז געווארען שוין איבערזעצט אויף פערשידענע שפראכען און איז אהן ספק די לעצטע סענסאציע אויפ'ן איטאליענישען ביכער-מארק א גרויסע פאפולאריטעט אין גאנץ אייראפא האבען זיך ערווארבען, הויפטזעכליך אין די נאך מלחמה יאהרען. צוויי יודיש-איטאליענישע ראמאן-שרייבער: גווידא דא וועראנא און פיטיגרילי.

פיטיגרילי. ווערמענס אייגענטליכער נאמען איז סעגרע. שטאמט פון אנ'אלטער יודישער פאמיליע פון טורין, צו וועלכער עס געהערט אויך דער בעקאנטער היסטאריקער פון דער „דימאריוזימענמא" עפאכע סעגרע.

נישט נאר אין דער וועלט פון פאעזיע און פון ליטעראטור געפינען מיר בעדייטענדע יודישע טאלאנטען. אויך אויפ'ן געביט פון מוזיק און געזאנג, צווישען די מאדערנע איטאליענישע קאמפאזיטארען פערנעמען איינינגע יודען א זעהר חשוב'ן ארט.

אנ'ערשטקלאסיגער טאלאנט איז דער יודישער קאמפאזיטאר פון ווענעדיג, קאסטעלאנואוא-מעדעסקא. זיין אפער 2 „לא מאנדאגאלא" איז געווארען אויפגעשטעלט מיט גרויס ערפאלג אין דער מיילאנדער „לא סקאלא".

זעהר געלונגענע מוזיקאלישע ווערק שאפען אויך צוויי אנדערע יודישע קאמפאזיטארען, וועלכע האבען זיך שוין א נאמען ערווארבען אויך אויסער די גרעניצען פון איטאליען, דאס זענען ווימארהאריעטי און ע. סיניגאלא.

פון די ביזאהער אויסגערעכענטע נעמען און פון די פארגעשטעלטע לייסטונגען קען מען זיך שוין שאפען א גענוגענדען בעגריף, וואס פאר א טעטיגען און פרוכטבארען אנטייל נעמען די איטאליענישע יודען אויפ'ן געביט פון וויסענשאפט, קונסט, ליטעראטור און מוזיק און ווי ווייט זיי האבען בערייכערט דעם אוצר פון דער איטאליענישער און אלמענשליכער קולטור.

(יט"א) ד. קליינלעהרער.

אפאליטיק פון געגענזייטיגען צוטרוי
דר. טיטוס זבישעווסקי וועגען די פויליש-יודישע בעציהונגען

ניו-יארק, (יט"א) די „קאלא פאלסקע" האט איינגעארדענט, ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, אנ'אויפנאהמע לכבוד ד"ר טיטוס זבישעווסקי וועלכער האט איבערגענומען דעם אמט פון פוילישען קאנסול אין טשיקאגא. אויף דער אויפנאהמע האט ד"ר זבישעווסקי ערקלערט צוו. אנד.:

איך האב געהאט די פריווילעגיע צו זיין איינער פון די נישט-צאהלרייכע מענשען, וואס האבען געהאט די געלעגענהייט צו קענען אונמיטעלבאר די צוויי וויכטיגסטע יודישע צענטערס אין דער אלטער וועלט – פוילען און ארץ-ישראל. איצט בין איך אין דעם דריטען יודישען צענטער, מעגליך דעם וויכטיגסטען, וועלכער איז זיכער דער גרעסטער און רייכסטער. איך וועל זיכער פרובען אין טשיקאגא איינהאלטען מיין פריינדשאפט מיט די יודען. איך גיב זיך אבער אב א חשבון, אז די אויפגאבע פון א פוילישען בעאמטען לגבי די היגע יודען אונטערשיידט זיך בעדייטענד און איז אפשר שווערער, ווי די אויפגאבע פון א פוילישען פארשטעהער אין ארץ-ישראל. דארט זענען די יודען שוואך. זיי נויטיגען זיך אין שוץ, זיי נויטיגען זיך אין שטיצע, — איהר ווינשט דא אונטערשטיצען, איהר דא העלפט אייערע ברידער אין פוילען. אנשטאט א פאליטיק פון שוץ, פון פריינדליכער הילף איז נויטיג א פאליטיק פון צוזאמענארבייט, פון געגענזייטיגען צוטרוי. איך בין זיכער, אז עס איז נישט ווייט דער טאג, ווען עס וועלען פערווירקליכט ווערען די צילען פון דעם גודוויל-קאמיטעט און אז עס וועט שנעל ארייטרעטען א נייע ערא אין די פויליש-יודישע בעציהונגען. איך פערשטעה אונטער דער דאזיגער ערא נישט בלויז די אבוועזענהייט פון רייבונגען, נישט בלויז די בעפרידיגענדע ערלעדיגונג פון די יודישע האפנונגען נאר אנ'אויפריכטיגע, טיעף-הארציגע פריינדשאפט און צוזאמענארבייט.

וויפיל קירכען און סינאגאגען ציילט בערלין?

בערלין (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט'ן איינפיהרען דורך דעם עוואנגעלישען סינאד אין בערלין א קאפ-שטייער, ווערען דא פערעפענטליכט סטאטיסטישע ציפערען וועגען די געבעט-הייזער און דער גייסטליכקייט אין בערלין.

די עוואנגעלישע קירך ציילט 3,2 מיליאן גלויביגע. זי האלט אויס 180 קירכען, 65 קאפעלען און 161 אנדערע געבעט-הייזער. די עוואנגעלישע גייסטליכקייט אין בערלין ציילט 247 פערזאן. די רוימיש-קאטוילישע קירך ציילט 440,000 מיטגלידער, וועלכע האלטען אויס 62 קירך-הייזער און 200 גייסטליכע. די יודען בילדען די דריט-גרעסטע רעליגיעזע געמיינדע, וואס ציילט אין רונדע ציפערן 170,000 מיטגלידער, וואס האלטען אויס 14 סינאגאגען מיט 36 רבנים. די איבעריגע רעליגיאנס-קהלות ציילען 145 קירכען און געבעט-הייזער. בערלין ציילט אין רונדע ציפערן 290.000 קאנפעסיאנסלאזע.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מאנטאג 16 כז אדר תרצ"א

מערץ
זון-אויפגאנג 6.01
זון-אונטערגאנג 5.29

א וויכטיגע אויפקלערונג וועגן די „ארבייטס-אפמאכען"

(ב.) עהערנעכטען האט דער לאדזער קרייז-ארבייטס-אינספעקטאראט בעקומען פון הויפט-אינספעקטאראט א וויכטיגע ערקלערונג מכח דער אויסטייטשונג פון געזעץ וועגען „ארבייטס-אפמאך". לויט דער דאזיגער אויפקלערונג, קאן א קראנקהייט פון אנ'ארבייטער, וואס דויערט נישט לענגער, ווי פיער וואכען, בשום אופן נישט דינען אלס סיבה פון בטל צו מאכען דעם אפמאך. אויב די חולאת געדויערט לענגער, ווי 4 וואכען, איז עס נאך אויך נישט קיין גענוגענדע סיבה פאר קינדיגונג, מיט'ן אויסנאהם פון געוויסע פאלען, ווען אזא סכסוך צווישען דעם ארבייטער און ארבייטסגעבער דארף רעגולירען דאס געריכט.

ארבייטסלאזיגקייט

40,700 ארבייטסלאזע אין לאדז

אויפ'ן שטח פון מלוכה'שען ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט אין לאדז, זענען אויפ'ן 18 מערץ געווען פערערגיסטרירט 55260 ארבייטסלאזע, פון דעם בלויז אין לאדז 40,764. אונטערשטיצונגען האבען בעקומען 24047 ארבייטסלאזע, פון זיי אין לאדז 11885.

דורכ'ן אמט האבען בעקומען ארבייט 89, ארויסגעשיקט אויף ארבייט 78.

דער אמט האט איצט 10 פרייע פלעצער פאר הויז-דינערשאפט.

די לאדזער דעלעגאטען

צום סוחרים-צוזאמענפאר אין ווארשא

(§) אויף דעם סוחרים-צוזאמענפאהר אין ווארשא, וואס איז נעכטען פארגעקומען, זענען ארויסגעפאהרען אלס דעלעגאטען די ה"ה היימאן, פרעזעס פון לאדזער סוחרים פעראיין און אדוו. מארקוויטש דער יוריס-קאנסולטאנט פון דערוועלטען פעראיין.

סאדע-וואסער עקספעדיענט און אינקאסענט — איז א פיזישער ארבייטער

(2) לעאפאלד שוה האט אנגעקלאגט די פירמע וואו ער האט געארבייט גאטפרייד און קינאסט (שרעדער 38) און האט געפאדערט פאר 3 חדשים קינדיגונג. שוה איז געווען אנ'עקספעדיענט און אינקאסענט ביי סאדע-וואסער. דאס ארבייטס-געריכט האט אנערקענט אז שוה קוואליפיצירט זיך אלס פיזישער ארבייטער און האט איהם צוגעמשפט צו בעצאהלען פאר 2 וואכען קינדיגונג. דאס קרייז-געריכט האט דעם אורטייל בעשטעטיגט.

א שלאג אין א וואנע

(2) עהערנעכטען האט בעקומען א מוח-שלאג אין א וואנע פון דער באד-אנשטאלט אויף קרוטשא 11, דער 75-יאהריגער יוזעף רוזשניאקאווסקי (פון זשגאזשער 46) אז דער אלטער איז א לאנגע צייט נישט ארויס פון דער וואנע, האט מען גערופען פאגאטאוויע, וועלכע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל. דארט איז ער באלד געשטארבען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: י. קאפראווסקי (גאוואמיעסקא 15), ס. טראווקאויסקא (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (ציגעל-גאס 12), מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95) י. קלופטא קאנטנא 54 און י. טשינסקי (ראקאטשינער 53).

מעמאריאלען צום יוסטיץ-מיניסטעריום

אז נאטאר-טאקסעס זאלען ביליגער ווערען

(א) די הויזבעזיצער-פעראיינען און די סוחרישע ארגאניזאציעס האבען זיך געווענדעט מיט מעמאריאלען צום יוסטיץ-מיניסטעריום וועגען דעם, אז די פערשידענע נאטאריעלע אפצאהלען זענען צו הויכע, און די פראגע פון רעדוצירען זיי איז זעהר א וויכטיגע, און ס'ווערט דעריבער געפאדערט, אז די געהעריגע געזעצגעבערישע פאקטארען זאלען זיך אין דעם ענין ארייבליגען.

נאך 11 יאהר צייט

האט פאליציי געכאפט א באנקנאטען-פעלשער

(2) מיט 11 יאהר צוריק זענען אין לאדז, לויט'ן אורטייל פון קריגס-געריכט, דערשאסען געווארען צוויי געלד-פעלשער אנטאני סיפניעווסקי און סטעפאן בארוכאווסקי פאר'ן פאבריצירען פאלשע הונדערטער, פינפהונדערטער און טויזענטער מארקען. פון דעם רשות פון דער גערעכטיגקייט איז אבער דאן פערשוואונדען קיין אויסלאנד דער הויפט-אויפטוער אין דער דאזיגער „בראנושע" א געוויסער שוטענהאלץ — א זעהר געשיקטער פערברעכער. פערשוואונדען, און — ווי אין וואסער אריין, ביז לעצטענס האט די היגע פאליציי-מאכט בעקומען 2 אנאנימע בריף אונטערגעחתמ'עט מיט'ן ווארט „פאטריאטקא", אז שוטענהאלץ געפינט זיך איצט אין לאדז, און מ'קאן איהם טאקען אין דער גנבישער מלינה אויף פאמארסקא 52. דער רעזולטאט דערפון איז געווען, אז מ'האט טאקי נעכטען דארט ארעסטירט אזא פערדעכטיגען פערשוין מיט א פאס אויפ'ן נאמען פון אנטאני באראווסקי, און נאך א געהעריגער פאליצייאישער חקירה ודרישה, האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער באראווסקי איז טאקי דער געזוכטער שוטענהאלץ, וואס האט זיך אויסבעהאלטען גאנצע 11 יאהר. איצט וועט ער בקרוב שטעהן פאר'ן לאדזער קרייז-געריכט, אלס בעשולדיגטער אין פעלשען און פערשפרייטען פאלשע באנקנאטען.

א שטורעם- און זאוויערוכע-ווינד

אין דער לאדזער וואיעוואדזטווע

(א) נעכטען איז, צווישען 11 און 1 א זייגער בייטאג אדורך א שטורעם-ווינט מיט א שניי-זאוויערוכע איבער דער גאנצער לאדזער וואיעוואדזטווע. אויפ'ן שטח פון שיעראדזער און וויעלונער קרייזן האט דער שטורעם אנגעמאכט שטארקע חורבות, פערשאטען די וועגען, אויסגעריסען מיט די ווארצלען אלטע ביימער א. א. וו. אויף בויפ'ן באהן וועג איז איבערגעריסען געווארען די טעלעפאן-קאמוניקאציע, מחמת איינינע סלופעס האבען זיך איבערגעקעהרט. די ארויסגעשיקטע מאנטער-אפטיילונג האבען די קאמוניקאציע פעררירכטען.

פראצעס צווישען די פירמעס שייבלער גאמפע-האלטערכט

(—) אין אפעלאציע געריכט איז פארגעקומען דער פראצעס פון די פירמע גאמפע און אלטריכט, וועלכע איז אנגעקלאגט געווארען דורך דער פירמע שייבלער אוו גראהמאן פאר בענוצען פאטענטירטע מוסטערן פון דער פירמע שייבלער.

דאס אפעלאציע געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל פון קרייז געריכט און די פירמע גאמפע און אלבריכט דארף בעצאהלען דער פירמע שייבלער 2,000 זל. און 400 זל. געריכטס קאסטען.

אונטער'ן פרעס פון דער צייט

זעלבסטמארד מחמת ארבייטסלאזיגקייט

(2) נעכטען איז בעגאנגען זעלבסטמארד מחמת ארבייטסלאזיגקייט די 42-יאהריגע וויקטאריא פיאסעצקא (צעגעלנא 1) זי איז שוין א לענגערע צייט געווען אהן ארבייט, האט זי אויסגערקויפט ביסלעכווייז אלץ, וואס עס איז געווען אין איהר ארימער שטוב. אז זי האט שוין נישט געהאט וואס מעהר צו פערקויפען האט זי זיך נעכטען אראפגעווארפען פון צווייטען שטאק, און צובראכען זיך א פוס, און שווער צושעדיגט זיך דעם גאנצען קערפער.

ס'פאלט אוועק אין די גאסען פאר הונגער

(א) די פאגאטאוויע-כראניק האט נעכטען פערצייכנט 2 פאלען, ווען מענשען זענען אוועקגעפאלען אין די גאסען פאר הונגער: דאס זענען די ארבייטסלאזע אטטאן לאנגע (56 יאהר) און פעליקס באוואקאווסקי פון אזארקאוו (62 יאהר אלט).

יודיש טעאטער „פילהארמאניע", נארוטאוויטשא 20
לייטונג: א. בעזמאן.

נייעס פאר לאדז! נייעס פאר לאדז!

גאסטשפילען פון דער בעקאנטער ארטיסטין פון ווילנער יודישען פאלקס-טעאטער
פראניע ווינטער
(קאסקאדנע פרימאדאנע)
און פון דעם בעקאנטען ארטיסט ליבלינג פון לאדזער פובליקום
שלמה קוטנער

היינט, מאנטאג, דעם 16-טען, 9 א זייגער אווענד
צו פאפולערע פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 זל.
ס'ווערט אויפגעפיהרט די בעוואוסטע שלאגער פיעסע
בעסער ווי פריהער
א קרבן פון א שוועסטער
אפערעטע אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ז. ליבין.

אין די הויפט-ראלען: „סאניע" - פ. ווינטער, „שמואליק" - ש. קוטנער.
צווישען אנדערע שלאגערס ווערט געזונגען: 1) מיין געליבטער, 2) כ'קאן פערגעסען יעדען, 3) כ'קאן די מענער, 4) בעסער ווי פריהער, 5) א חתונה.

אין די פארשטעלונגען בעטייליגען זיך: פרויען: פ. ווינטער, ל. ראזענבערג, ר. לובארטאווסקא נ. סיבירצעווא, ג. וויינשטאק. מענער: ש. קוטנער, ד. האמבורגער, ג. רייכענבערג, ש. בליאכער, א. בלאט, ק. גוטמאן. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. ל. זעלמאן

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאסע פון פילהארמאניע.

אכטונג, האנדווערקער!

פון לאדז און פראווינץ

וועלכע האבען נישט די נויטיגע פאפירען, וואס מערעכטיגען אייך לויט'ן צעכען-געזעץ צו פיהרט א ווארשטאט. קאנט איהר אין אייערע ענינים זיך ווענדען אין בעוואוסטען ביורא

„POLPRAW"
ul. PR. NARUTOWICZA 1
fr. II piętro. Telefon 170-01
ווי איהר וועט ווערען עהרענהאפט און פינקטליך ערלעדיגט.
בעמערקונג: עס ווערען אויך ערלעדיגט ענינים פאר געזעלען פון אלע פאכען.
שפרעכשטונדען פון 4 ביז 7 א זייגער נאכמיטאג.

ווידער א זיצונג פון דער רעגולאציע-קאמיסיע

(2) היינטיגע וואך וועט פארקומען א ווייטערדיגע זיצונג פון דער רעגולאציע קאמיסיע ביים מאגיסטראט, אויף דער זיצונג וועלען בעטראכט ווערען 307 רעקורסען. 781 רעקורסען האט שוין די קאמיסיע אפגעווארפען. די ארבייטען פון דער קאמיסיע וועלען דויערען וואהרשיינליך 4 חדשים.

„התאחדות" און די „קהלה-וואהלען"

דער צענטראל-קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארבייטס-פארטיי „התאחדות" אין פוילען האט זיך געווענדעט צו אלע ארטיגע התאחדות-ארגאניזאציעס מיט א צירקולאר אין וועלכען ער איז מודיע, אז אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון פארטייראט, וועלען זיך אין דער וואהל-אקציע צו די קהלות קאנען בעטייליגען אויסשליסליך די „התאחדות"-ארגאניזאציעס, וועלכע וועלען בעקומען פאראויס פון צענטראל קאמיטעט אנ'ערלויבעניש דערויף. די טניפים וועלכע וועלען אזא ערלויבעניש פון צ. ק. בעקומען וועלען דארפען ארויסטרעטען אין דער וואהל-אקציע זעלבסטשטענדיג. יעדע עווענטועל אנדערע פארם פון דער וואהל-בעטייליגונג פון התאחדות ארגאניזאציעס, ווי אויך קאנדידאטען צו די קהלות-ראטען מוזען פריהער אויס בעשטעטיגט ווערען דורכ'ן צענטראל-קאמיטעט.

פראטעסט פון לאדזער מוזיקער

(§) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס איז אין פוילען איינגעפיהרט געווארען דער קלאנג-פילם האט דער לאדזער מוזיקער-פעראיין אויסגעקלעבט אין די גאסען פראטעסט פלאקאטען געגען דער איינפיהרונג פון מעכאנישער פילם-מוזיק, וואס האט אפגענומען דאס ברויט ביי א סך מוזיקער משפחות. לויט דער מיינונג פון די פלאקאט-מחברים קומט אויס, אז די מעכאנישע מוזיק שטעהט אויף א גאר נידעריגער קינסטלערישער מדרגה.

זעלבסטמארדען

(2) אין גוט פיאסקי הינטער לאדז איז בעגאנגען זעלבסטמארד דעם גוט-בעזיצערס זוהן דער 21 יאהריגער וולאדיסלאוו קלימאשעווסקי. די סבה א ראמאנטישע.

פון „ארט"

היינט — „יום-טוב אינדערוואכען"

היינט ווערט געגעבען ... פרעהליכער פראגראם, וואס האט געפונען א שטארקע אנערקענונג ביי דעם היגען טעאטער-עולם א. ב. „יום טוב אינדערוואכען".

היינט ווערט געשפילט נאר 1 מאל — 9,45 א זייגער

עס בעטייליגט זיך דער גאנצער „ארט"-אנסאמבל.

ראדיא-פראגראם

מאנטאג, ד. 16 מערץ

11,58 צייט-סיגנאל. 12,05 גראמאפאן-פליטען. 13,15 טאג פראגראם, קינא-און טעאטער-רעפערטואר. 14.40 פארלעזונג פאר מאטוריסטען 15 50 ליטעראטור פראנצויזיש. 16,10 קינדער-פראגראם. 16 45 גראמאפאן-פליטען. 17 15 פארלעזונג פון קראקא. 1745 לייכטע מוזיק פון גיסטראנאמיע אין ווארשא. 18 45 פערשידענעס. 19,10 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער, פראגראם אויף מארגען. 19,25 גראמאפאן-פליטען. 19.40 ראדיא-זשורנאל. 20,00 פעליעטאן. 20,15 א פערטעל שעה פון א בוכהאלטער. 20 30 מוזיקאלישע פארלעזונג פון ווארשא. 20,45 אפערע — 22,00 פעליעטאן. 22,15 גראמאפאן-פליטען. 22'35 קאמוניקאטען, טאנץ-מוזיק.

גרויסער דאפעלטער פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג! 1) אומגעווענליכע קאמעדיע אונטער'ן נאמען:
Cohn i Kelly אדער איז דער מלחמה
אין די הויפטראלען: George Sidney, Charles Morray
פרויען-טויט-באטאליאן
2) ווען ס'שלאגט האלבנאכט
ריהרענדע עראטישע דראמע פון לעבען פון די אונטערוועלט-מענשען. די אקציע שפילט זיך אפ אויפ'ן בארדען פון די אפריקאנער דזשונגליס א.ז.
אין די הויפט-ראלן: Jacquline Logan, Clive Brook
נעכסטער פראגראם: „KRÓL KRÓLÓW"

Kino-Teatr
Spółdzielnia
40 Sienkiewicza 40
אנהויב פון די סעאנסען אין גצוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאכמ. לעצטער סעאנס 10 אווענד
אויפ'ן I סעאנס בעגינען די פרייזען פון אלע פלעצער 60 גר.

די האנדעלס-לאגע אין לאדז

אין שפּיגעל פון סטאטיסטישע ציפערן

מיר האָבען שוין נישט איינמאָל אין אונזערע עקאָנאָמישע ארטיקלען אָנגעוויזען, אז דער בעסטער באראָמעטער איבע׳ם איצטיגען טרויעריגען צושטאנד פון לאָדז, גיבען אונז די סטאטיסטישע ציפערן פונ׳ם לאָדזשער געריכטס-וועזען.

דאָסמאָל גיבען מיר א טאבעלע פונ׳ם האנדעלס-געריכט פאר די לעצטע 4 יאָהר, ווי אויך א גענויע אויפשטעלונג פון דער גאנצער טעטיגקייט פונ׳ם האנדעלס-געריכט פאר דאָס יאָהר 1930 וועלכע האָט זיך געלאָזט פיהלען אין די ביינער פון יעדען לאָדזער סוחר.

	1927	1928	1929	1930
האנדעלס-פּראָצעסען	847	1154	1482	1597
קלויזולעס פון איבער 1000 זל.	888	1310	3407	4905
פערשידענע האנדעלס-פּראָצעסען	40	77	36	10
„נאדזאָרען"	13	19	128	109
„אופּאדלאָשטשען"	51	68	165	227

וואָס זעהען מיר פון אָט דער טאַבעלע?

אין יאָהר 1928 האָבען זיך די האנדעלס-פּראָצעסען פערגרעסערט מיט 36 פּראָצענט, די צאָהל קלויזולעס מיט 47 פּראָצענט, די פערשידענע האנדעלס-פּראָצעסען מיט 92 פּראָצענט, „נאדזאָרען" מיט 46 פּראָצענט און „אופּאדלאָשטשען" 33 פּראָצענט.

אין יאָהר 1929 האָבען די צאָהל האנדעלס-פּראָצעסען געשטיגען מיט 28 פּראָצענט קלויזולעס מיט 160 פּראָצענט, „נאדזאָרען" מיט 573 פּראָצענט און „אופּאדלאָשטשען" מיט 143 פּראָצענט דאַגעגען איז די צאָהל פערשידענע האנדעלס-פּראָצעסען קלענער געוואָרען מיט 53 פּראָצענט.

אין יאָהר 1930 זענען געשטיגען די צאָהל האנדעלס-פּראָצעסען מיט 7 פּראָצענט, קלויזולעס מיט 44 פּראָצענט און „אופּאדלאָשטשען" מיט 37 פּראָצענט.

דאַגעגען זענען געפאַלען די צאָהל פערשידענע האנדעלס-פּראָצעסען אויף 72 פּראָצענט און „נאדזאָרען" אויף 14 פּראָצענט, ווייל די האנדעלס-קאַמער האָט שוין אינטערווענירט און האָט אָנגעוויזען, אז אין די „נאדזאָרען" געהט נישט צו ווי ס׳בעדאַרף צו זיין און מ׳האָט אָנגעהויבען צו מאַכען שוועריגקייטען, וואָס איצט אין יאָהר 1931 ווערען נאָר געצעהלטע „נאדזאָרען" בעשטעטיגט.

דאָס טרויעריגסטע, וואָס מיר זעהען פון יאָהר 1927 איז, וואָס די צאָהל „אופּאדלאָשטשען" האָבען ביז׳ן יאָהר 1931 געשטיגען מיט 450 פּראָצענט. דאָס איז א רעקאָרד-ציפער פאַר די 4 יאָהר

אונטער דער רובריק פון האנדעלס-פּראָצעסן זענען אריינגעקומען 717 וועקסלען אויף א סומע פון 6.753 618 זלאָטעס און פון אַנדערע חובות פון 508 סוחרים אויף 5.069.483 זלאָטעס. פון אַנדערע אָבליגאַס, וועלכע ענטהאַלטען א האנדעלס-כאַראַקטער זענען אריינגעקומען 42 „פּראַוועס" אויף א סומע 311.363 זלאָטעס. פון קאָנטראַקטען 167 „פּראַוועס" אויף א סומע פון 1.027.519 זל. און פון 163 אַלגעמיינע פּראָצעסען אויף א סומע פון 1.148.048 זלאָטעס.

צוזאַמען אַלזאָ זענען אריינגעקומען 1597 פּראָצעסען אויף א סומע פון 14.310.031 זל. 4905 וועקסעל-קלויזולעס, האָט דאָס געריכט אַרויסגעגעבען אויף א סומע פון 9.895.396 זלאָטעס. די 227 „אופּאַדלאָשטש׳ן" האָבען געהאַט אַנ׳אַקטיוו פון 34.654.000 זלאָטעס און א פּאַסיוו פון 53.204.000 זלאָטעס.

פון די 110 אופּאדלאָשטשן זענען 89 „אופּאדלאָשטשען געוואָרען ליקווידירט.

אין יאָהר 1930 האָבען זיך 128 „נאדזאָרען" זיך געענדיגט.

וויפיל האָבען אָט די פּראָצעסען די לאָדזער פּראָצעסירטע צדדים געקאָסט נאָר די „ספּראַוועס" וועלכע זענען פערבונדען מיט׳ן געריכטס אויסער אַדוואָקאַטען און אַנדערע צדדים?

די 1597 פּראָצעסען אויף א סומע פון 14.310.031 זלאָטעס האָט בעטראָפען צו 2 פּראָצענט געריכטס-קאָסטען מיט „וועזוואַניעס" און „ווירא́קען" וואָס ס׳קאָסט 4 זלאָטעס פּראָ שטיק קאָנען מיר אָננעמען אַנ׳ערך 130.000 זלאָטעס.

די 4905 קלויזולעס אויף א סומע פון 9.895 396 זלאָטעס צו 1 פּראָצענט און 4 זל. פון יעדע קלויזולעס מאַכט אויס אַנ׳ערך 119.000 זל.

די „109 נאדזאָרען" האָבען געקאָסט אַנ׳ערך 3000 זל. געריכטס קאָסטען און 800 זלאָטעס יעדען חודש דורכשניטליך ביי 6 חדשים דעם „נאדזאָרצאַ" אזוי נעהמען מיר אָן וויטערע 5‴2 000 זלאָטעס וואָס צוזאַמען מאַכט דאָס אויס 525.00 זלאָטעס.

די 227 „אופּאדלאָשטשען" האָבען געקאָסט בלויז „געריכטס-קאָסטען" ביי 57.000 זלאָטעס לויט א מינימום-ציפער פון 250 זלאָטעס (אויסער 120 זלאָטעס ביי א „פּשימוס") דאַן קימען צו צו 450 זלאָטעס פאַר׳ן קוראַטאָר פון יעדען „אופּאַדלאָשטש" וואָס ס׳מאַכט אויס 102.000 זלאָטעס און ביי 2000 זלאָטעס פאַר דער „מאַסע" פון יעדען „אופּאַדלאָשטש" וואָס ס׳מאַכט אויס אַנ׳ערך פון 600 000 זלאָטעס. (ס׳זענען דאָ „אופּאַדלאָשטשען" וואָס די „מאַסע" נעהמט צעהנדליגער טויזענדער זלאָטעס אויך.)

ווען מיר נעהמען אָט די אַלע ציפער צוזאַמען מאַכט דאָס אויס איבער 1 און א האַלב מיליאָן זלאָטעס.

ווען מיר שטעלען צו, אז דאָס לאָדזער שטאָטישע געריכט האָט בעהאַט אין יאָהר 1930 נאָר פאַר געריכטס-מאַרקען א הכנסה פון אַנ׳ערך 1 מיליאָן זלאָטעס, אַלזאָ האָבען מיר א קימא לן פון 2 און א האַלבען מיליאָן זלאָטעס, וואָס לאָדז האָט אין יאָהר 1930 אויסגעגעבען פאַר׳ן געריכט.

וואָס האָט אָבער אונז געלערנט אָט די אַלע אויספיהרונגען?

אז די אַלע ציפערן וואָס מיר האָבען אָנגעגעבען בעווייזען אונז, אז די לאַגע איז פיל שלעכטער ווי מיר שטעלען זיך פאָר. ביי די 2 און א האַלב מיליאָן זלאָטעס וואָס דאָס קלאָגע האָט געקאָסט לאָדז אַליין אויסער קאָמאָרניקעס, אַדוואָקאַטען, נאָטאַרען, ווינקעל-אַדוואָקאַטען און אַנדערע יוצא משרתים האָבען נאָך גאַנצע פּעק אין קאָסטענס יעדער איינציגער סוחר פּראָטעסטען וואָס פון די קאָן מען נישט אַרויסנעהמען קיין שום געלד נישט און דאָס איז דאָס טרויעריגסטע, וואָס יעדער איינער פון אָט די אָרימע סוחרים האָבען נישט די מעגליכקייט און הוצאות אויף געריכטס-קאָסטען און אויף הוצאות צו די בעלי חובות.

ב. פּ.

—:o:—

פון יודישען פאלקס-טעאטער

היינט ווערט צום ריטען מאָל אין פאָלקס-טעאַטער אויפגעפיהרט די אין לאָדז בעליבטע פּיעסע „געלד, ליבע, שאַנדע".

לאָדזער יודישער קאַמעראַל-טעאַטער

ביי׳ער

„אררט"

אין ווייסען זאַל „מאָנטיפּעל" זאַכאַדניאַ 43.

קינסטלערישער לייטער: מ. בראָדערזאָן.

היינט מאָנטאָג — 1 פאָרשטעלונג אָנהויב 9.45 אין אָוונט

א.נ. „יום-טוב אינדערוואכן"

אין 2 טיילען. 12 נומערן

אין פּראָגראַם:

1) בעטריי‌ע ליבע; 2) שפּאַניאָלען; 3) פּריה-לינג; 4) קאַטאַרינקע; 5) א תפלה; 6) בלאָטע יאָסען; 7) שנעלע בעלי-מלאכות; 8) היני-סער די קוליסען; 9) פּראָים סמיט און סיידי קנעפּל; 10) מאָנאָלאָג; 11) אויף דער גאַלעריע; 12) ס׳גייט שוין ווערען גוט.

טעקסטען: משה בראָדערזאָן, משה נאַדיר, און מ. נודעלמאַן.

מוזיק: ה. רובין און א. בײַגעלמאַן.

דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: י. בראָינער.

טענץ און פּלאַסטיק: ז. קרושובוצא און ס. שלפּערן.

רעזשי: דזשיגאַן—שומאַכער.

מוזיק-דירעקטאָר—ה. רובין. פּיאַנאָ — ה. פּראָקאָ.

קאָנפעראַנסיער — דוד קאַזאַנאָהער.

ליכט-עפעקטען: יערזי. בינע-אינספּעקטאָר: ס. קאָן.

אַנסאַמבל לויט א.ב. פּ ר ו י ע ן: זיסעלע גירל, מרים דז׳לסקאַ, לאָלאַ זילבערמאַן, שיינע מרים. מאַשע פּעטערמאַן. מ ע נ ע ר: ה. אַלטמאַן. שמואל גאָלדשטיין, שמעון דזשיגאַן, מאָטל קאַן, יעקב ריינגאָלט, ישראל שומאַכער, יוסף שיפער

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון 5 א זייגער נאָכן מאָג אָן.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון „חסד של אמת"

אונטערן פאָרזיץ פון דוד באָמס איז בעכטען פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „חסד של אמת" אַלס פאָרזיצער איז געווען ה׳ פּינטשעווזקי און אַלס סעקרעטאַר —הימעלפאַרב. פונ׳ם בעריכט וועלכען ס׳האָט אָפּגעגעבען דער עהרען סעקרעטאַר פון פעראיין ה׳ פעליקס שטעלט זיך אַרויס ױז דער פעראיין האָט אין פערלויף פון די פערגאַנגענע 10 חדשים טעטיגקייט אַרויסגעשיקט משמורים צו 1640 געשטאָרבענע אין 187 פאַלען האָבען ביי די טויטע דיזשורירט אין די שפּיטאַלען אין 730 פאַלען האָט דער פעראיין ערלעדיגט פערשידענע פאָרמאַליטעטען פאַר די געשטאָרבענע און אין 157 פאַלען פערהיט פון פלמסען א. א. וו. אין 37 פאַלען האָבען די פעראיינס מיטגלידער אויף דער מטה איבערגעטראָגען די פערשטאָרבענע אין זייערע וואוינונגען און 24 געשטאָרבענע איבערגעפיהרט פון זומער וואוינונג אָרטער פון לאָדז אין אַנדערע שטעט לויט׳ן פערלאַנג פון די פאַמיליען מיטגלידער. דער פעראיין האָט אָנגעשטעלט 2 פרויען צו מתים נקבות. דיזשורירען זענען אויפ׳ן בית עולם אָפּגעהאַלטען געוואָרען 1540 און 340 פון דער פרויען סעקציע, פאַר 236 פאַמיליעס מיט 1768 נפשות זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען אונטערשטיצונגען אויף דער צייט פון שבעה.

ביים פעראיין איז אין פערגאַנגענעם יאָהר בעשאַפען געוואָרען א געגענזייטיגע פערזיכערונגס קאַסע, דער בילאַנס פאַר׳ן פערגאַנגענעם יאָהר שליסט זיך מיט דער סומע 38,464 זל. אין דער קאַסע איז פערבליבען קרוב 200 זל. דער בודזשעט אויפ׳ן ביי׳עם יאָהר איז אָנגענומען געוואָרען אויף 65 טויזענט זלאָטעס. צום סוף זענען פאָרגעקומען ערגענצונגס-וואַהלען צו דער פערוואַלטונג. ס׳זענען געוועהלט געוואָרען צדוק הערשענבערג, יצחק שאיא, אברהם וואלדפיש, העניך קאָנטראָוויטש און חיים יוסף פודלאָווסקי. אַלס קאַנדידאַטען — צ. ליכטענשטיין און ה׳ באַרקאָווסקי, אין רעוויזיאָנס-קאָמיסיע דוד פּרושעגאָווסקי, מ. גלאַנץ און ג. ה. באַלאַמוט.

גרויסער ארבייטער-מיטינג פון „פּועלי-ציון"

שבת איז אין פאָלקס-טעאַטער, זגערזשער 17, צונויפגערופען געוואָרען דורכ׳ן לאָדזער קאָמיטעט פון „פּועלי ציון" אַנ׳אַרבייטער מיטינג אויף וועלכען ס׳איז בעהאַנדעלט געוואָרען א רייה אַקטועלע פּאָליטישע פראַגען ווי: קהלה-וואַהלען, פּסח אַקציע פון דער קהלה און די פּראָיעקטירטע באַוועלע צום געזעץ וועגען קראַנקען-קאַסעס.

וועגען די פאָרשטעהענדע קהלה-וואַהלען האָט רעפערירט דאָזער עדעלמאַן, וועלכער האָט אונטערגעשטראָכען די צילען פון דער רעאַקציע מיט נייע רעאַקציאָנערע אויסבעסערונגען צום קהלה-געזעץ און דעם סיסטעם פון דעקלאַראַציעס, וואָס האָט להיפוך אייגעפיהרט די וואַהל-קאָמיסיע אין לאָדז.

ה׳ ראָזענבערג רעדט איבער דער לאַגע פון די יודישע אַרבייטסלאָזע, וועלכע געניסען נישט איז זייער רוב פון מלוכהשע אונטערשטיצונג פאַר אַרבייטסלאָזע און אונטערשטרייכט, אַז די קהלה אַלס א צוואַנגס-אינסטיטוציע וועלכע נעמט עטאַט פון די ברייטעסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, מוז קומען צו הילף די אַרבייטסלאָזע, דער רעדנער פּראָטעסטירט געגען דעם אופן, ווי ס׳איז געפיהרט געוואָרען די ביז איצטיגע אַקציעס פון דער קהלה, ביי וועלכע ס׳זענען פאַוואָריזירט געוואָרען די אַנשי-שלומי פון דער אַגודה דורך גרויסע סומען פון מתן בסתר און פאַר די אַרבייטער זענען צוגעוואָרפען געוואָרען גראָשענס.

ה׳ סטאַלאַרסקי שטעלט זיך אָב אויף דער פּראָיעקטירטער באַוועלע צום געזעץ פון קראַנקען-קאַסעס לויט וועלכער די פערזיכערטע וועלען דאַרפען צאָהלען פאַר מעדיצינען און דאָקטוירים. דער רעדנער זעהט אין דעם איין א בייעם אַטענטאַט אויף די סאָציאַלע דערגרײכונגען. די אַרבייטער מוזען אַמשאַרפסטען געגען דעם פּראָטעסטירען. נאָכ׳ן שלוס-וואָרט פון ה׳ בראַנד איז אָנגענומען געוואָרען 1) א רעזאָלוציע, וועלכע פּראָטעסטירט געגען די נייע רעאַקציאָנערע אויסבעסערונגען פון קהלה-געזעץ און זאָגט צו אונטערשטיצונג די פּועלי-ציון ביי די וואַהלען צו דער לאָדזער קהלה, 2), אז די פּסח-אַקציע פון דער קהלה זאָל געפיהרט ווערען אונטער א געזעלשאַפטליכע קאָנטראָל; 3) און א רעזאָלוציע וועלכע פּראָטעסטירט שטאַרק געגען דער פּראָיעקטירטער באַוועלע צום קראַנקען-קאַסע געזעץ.

פון קינא „בייקא"

די היינטיגע וואָך ווערט געשפּילט אין קינאָ „בייקאָ" דער גרויסער דאָפּעלט פּראָגראַם 1) גרויסער אַמעריקאַנער שלאַגער פילם די הערליכע ליבעס דראַמע א. נ. „ריטער פון ליבע". דער דאָזיגער פילם וועלכער שילדערט: געשוויסטער וועלכער דער ברודער איז געווען א גרויסער טרינקער דער ברודער וועלכער האָט שטאַרק ליב געהאַט זיין שוועסטער האָט ער איהר בעקענט מיט א רייכען זאָהן האָלדערנעס, די תחונה האָט געזאָלט פאַרקומען קירצליך, ווייל די אַלטע האָלדערנעס האָט צוגערעדט איהר זוהן אָוועקצופאָהרען קיין ענגלאַנד, און דערוויייל פערליבט ער זיך אין א אַנדערע און זי דערוויסענדיג זיך פון דעם בעגעהט זי זעלבסט מאָרד. די הויפּט ראָלען פיהרען אויס די דריי גרעסטע האָלליוואָד פילם אַרטיסטען: גרעטאַ גאַרבאָ, יאַן גילבערט, און לעוויס סטאָנע. 2) די שעהנע קאָמעדיע א. נ. „די הייראַטס-באָבט אויף ראַטעס" מיט׳ן אַנטייל אין די הויפּט ראָלען פון: פאַללי באָראָן, האַרדי גריאַן ווי אויך דער הערליכע ראָסע הונד פלאַש. ביידע פילמען ווערען גוט געשפּילט דורך די שוישפּילער וועלכע דערגענצען דעם ערפאָלג.

אויף א קינדער-פייערונג אין דער אכראנקע „הרצליה"

דאָס קינדער היים „הרצליה", (צעגעלניאַנאַ 75) וועלכעס עקזיסטירט שוין א רייה יאָהרען, געהערט בלי ספק צו די וויכטיגסטע געזעלשאַפטליך-פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס פון דעם מין אין דער שטאָט. מיר האָבען געהאַט די געלעגענהייט צו מאַכען אין דער אָרכאַנקע א קורצען בעזוך.

12 א זייגער מיטאָג, עס איז פונקט געווען א קינדער-פייערונג. מיר טרעפען דאָ ש׳ין דעם דאַמען-קאָמיטעט פון „הרצליה" מיט פרוי קאַצענעלענבויגען און פרוי וויסזוויאַנסקאַ בראש. מיר זעהען דאָ אויך ווי געוועהנליך ביי אַלע נאַציאָנאַלע פּראַנשטאַלטונגען — דעם ה׳ מרדכי מארכעוו, אויסער דעם נאָך א ביסעל געסט און עלטערען פון די קינדער.

עס הויבט זיך אָן די פייערונג. א קליין 6-יעהריג מעדעלע — זאשיא דול הייסט זי — דעקלאַמירט אין העברעאיש וועגען דער בעדייטונג פון פּורים, די קינדער אונטער דער אָנפיהרונג פון צוויי לעהרערינס-פרעבלאָנקעס, שטעלען פאַר, דעקלאַמירען און זינגען פערשידענע לידער. פאַר די קינדערלעך איז שוין אָנגעגרייט א שמאַקהאַפט מיטאָג און יעדעס קינד בעקומט נאָך, צוליב פּורים, א קערבעלעכיט „שלח מנות". עס איז פריהליך און לעבעדיג אין דעם קינדער-וועלטעל.

מיר קוקען זיך צו א ביסעל נעהנטער: א הונדערט קינדערלעך — כן ירבו — מאַכען אויסערליך א גוטען איינדרוק, ריין געקליידעט, מען זעהט — א זאָרגפעלטיג אויג וואַכט איבער זיי.

די פרוי קאַצענעלענבויגען גיט אונז ערקלערונגען:

עס ווערען אָנגענומען קינדער, מעהרסטענס האַלבע יתומים פון אָרעמע עלטערען, וועלכע מוזען אַרבייטען אויסער דער היים אָדער האַנדלען אין דער גאַס, אין מאַרק, כדי צו פערדינען זייער שטיקעל ברויט. אויף אַזאַ אופן ווערען די אָרעמע מענשען פון די קעלער- און דאַך-שטובען בעפרייט פון צו זאָרגען פאַר די קינדער אין משך פון טאָג און זיי האָבען די מעגליכקייט צו פערדינען אויף זייער חיונה. די קינדער, אין עלטער פון 5 ביז 7 יאָהר, געפינען זיך אין דער אָכראַנקע אין משך פון א גאַנצען טאָג — אין די זומער חדשים אויף האַלבע-קאָלאָניעס אין פאַרק — זיי בעקומען עסען, קליידונג און פערברענגען ביי פרעבעל-שילען אונטער דערלייטונג פון ספּעציעלע ערציהערינס. די קינדער ווערען אָנגענומען א גאַנץ יאָהר, צו יעדער צייט, און דאָס איז אויך זעהר וויכטיג.

מאַנכע עלטערע קינדער זענען אָנגענומען געוואָרען אין דער העברעאישער שולע „יבנה".

— „אָט זעהט איהר דאָרט די צוויי קינדער, — ווייזט אונז פרוי ק. — איהר ווערט זיך וואָהרשיינליך דערמאָנען פון דער צייטונג וועגען דער שטילער טראַגעדיע, וואָס איז מיט א קורצער צייט צוריק פערלאָפען אויף א 4-טען שטאָק אין א הויז אויף באַוואָ צעגעלניאַנאַ גאַס: דער פאָטער אַוועק אין אַרגענטינע, די מוטער זיך ערגעהרט בדוחק, לאַנג און שטיל געליטען ביז דאָס האַרץ האָט געפּלאַצט, נישט אויסגעהאַלטען... די קינדער וועלכע געפינען זיך שוין א לענגערע צייט אין דער אָכראַנקע, זענען יעצט געבליבען עלענד און אַליין אָהן א דאַך אויף איבערצוגעכטיגען און די פערוואַלטונג פון דער אָכראַנקע בעמיהט זיך, אַז מען זאָל די קינדער אַריינעהמען אין אינטערנאַט אין „העלענובעק".

און אָט זענען צוויי בילד-שעהנע מעדלעך, קיין עין-הרע, א צווילינג, האַלבע יתומות, דער פאָטער געשטאָרבען, די מוטער געהט בעהען אין די הייזער. וואָלטען די קינדער נישט געווען פערזאָרגט אין דער אָכראַנקע, וואָלט די מוטער נישט געקאָנט אַרבייטען און פערדינען אויף ברויט...

און נאָך א סך און א סך אַזעלכע לעבעדיגע פאַקטען פון מענשליכען עלענד וואָלט מען געקאָנט באַטירען. יעדעס קינד האָט זיך זיין בעזונדערע געשיכטע.

מיר פערלאָזען דאָס לאָקאַל פון קינדער-היים און א הילכיגען „שלום" פון מונטערע און פריילעכע קינדער בעגלייט אונז. עס איז כדאי, אַז אויך די לאָדזער יודישע געזעלשאַפט זאָל זיך מיט דער אָכראַנקע מעהר פעראינטערעסירען.

ר.

דער רייזענדער און די דריי קינדער

אַ שפּאַנענדע פּאַסירונג מיט אַ לאָדזער פּראָקורענט

(י. א.) מיט'ן פּראָקורענט פון דער לאָדזער גוט בעקאַנטער מאַניפאַקטור-פירמע „ברידערק" — ה' סאלאָמאָן טש. האָט די טעג פּאַסירט פאָלגענדע העכסט-אינטערעסאַנטע געשיכטע:

שוין אַ לענגערע צייט ווי סאלאָמאָן טש. פאָהרט אַרום איבער פערשידענע שטעט און שטעטלעך אויף „קבר אבות" (איינקאַסירען פּראָטעסטען) צו די קונדען פון די בעלי-בתים.

פון איינער אַזאַ רייזע האָט ער זיך דעם לעצטען שבת אויף דער נאַכט צוריקגעקעהרט מיט'ן טאַרנאָבזשעגער צוג.

אין דער זעלבער אָפּטיילונג, וואו ה' סאַ-לאָמאָן טש. האָט זיך אַריינגעזעצט, האָט זיך גראָד געפונען בלויז איין-איינציגער פּאַסאַזשיר, עפּעס אַ בּעיאָרעטער קריסט, וועלכער איז געלעגען אויסגע-צויגען אויף דער באַנק און גרילצענדיג געשנאָ-רעכט.

ה' סאלאָמאָן טש. האָט ווי געוועהנליך אויפגעלייגט זיין וואַליזקעלע אויף דער פּאָליצע און אויסצוצענדיג זיך איינמאָל אויף דער קעגנ-איבעריגער באַנק, האָט ער זיך אָפּגים פון לאַנג-ווייליגקייט, אויך גענומען אָנלעהנען און לייכט איינדרימלען.

אומבעמערקט האָט זיך אין זעלבען פּערשע-דזשאַל אַריינגעשאַרט עפּעס אַ קליין ציכטיג-אָנגע-טאָן קריסטליך יונגעלע, וועלכער האָט זיך אָנגע-הויבען צו צו שאַרען צו סאלאָמאָנען.

סאלאָמאָן האָט זיך באַלד אויפגעוועקט און, זייענדיג אַ ליידענשאַפטליכער ליבהאָבער פון קינ-דער, האָט ער דעם קליינטשיגען גאַסט גענומען גלייך צערטלען און זיך מיט איהם שפּילען.

אין אַ ווייַלע אַרום האָט זיך אין פּערשע-דזשאַל באַוויזען אַ צווייט, נאָך יינגער יונגעלע און אין עטליכע מינוט שפּעטער — אַ דריטער.

אַלע דריי קינדער האָבען זיך ממש צוגע-קלעפּט צו סאלאָמאָנען און מיט איהם אין קורצען געוואָרען אַזוי היימיש, אַז זיי האָבען איהם אָנגע-הויבען צו רופען נישט אַנדערש ווי „טאַטוש".

דערווייל האָט זיך דער צוג דערנעהנטערט צו אויזאַד.

אַזוי ווי ה' סאלאָמאָן טש. האָט בעדאַרפט ערלעדיגען מיט אַ פּריץ פון אַ פּאַלוואַרק אַרום אוז יאָזד עפּעס אַ דרינגענדען ענין, האָט ער זיך גע-קליבען אויסצושטייגען אויף דער נאָהענטסטער סטאַציע.

פּלוצלינג האָט זיך אַ כאַפּ אויפגעגעבען דער קריסטליכער פּאַסאַזשיר פון דער קעגענאי-בעריגער באַנק און דערזעהענדיג, ווי ה' סאלאָ-מאָן טש. נעמט אַראָפּ זיין באַגאַזשעל און לאָזט זיך איילענדיג צום אויסגאַנג, גיט ער זיך אויף איהם אַ וואָרף אַרויף און שלעפּט איהם מיט גע-וואַלד צוריק אַריין אין וואַגאָן.

אין פּלוג איז ה' סאלאָמאָן טש. איינגאַנצען צומישט געוואָרען. איהם האָט זיך געדאַכטען, אַז דער צעיושעטער פּאַסאַזשיר בעשולדיגט איהם אין עפּעס אַ גנבה.

ערשט ווען ה' סאלאָמאָן טש. האָט זיך מיט'ן פּאַרשוין גענומען ברייטער אויסטעהנען, איז ער געוואויער געוואָרען, אַז דער בחור האַלט איהם פאַר'ן אייגענטליכען פאָטער פון די דריי יאַטלען, און ער טשעפּעט זיך צו איהם דערפאַר, ווייל ער רעכענט, אַז ה' סאלאָמאָן טש. וויל פון זיי ענט-לויפען און זיי איבערלאָזען אויף דער באַהן אָהן השגחה.

דערזעהענדיג וועגען וואָס ס'געהט, האָט זיך ה' סאלאָמאָן הויך צולאַכט, ווייל ער איז געווען זיכער, אַז די עלטערען פון די ילדים געפינען זיך ערגיץ אין איינעם פון די שכנות'דיגע פּערשע-דזשאַלען.

ווען ה' סאלאָמאָן האָט זיך אַרומגעזעהען, אַז דער לאָדזער וואַגאָן איז ליידיג, האָט ער ערשט פערשטאַנען, אַז מיט די ילדים איז עפּעס נישט קיין גלאַטע מעשה און אַז פון דעם צוטשע-פּעניש קאָן זיך פערקאָכען אַ גאַנצע קאַשע.

איינס, צוויי, דריי האָבען זיך אָנגעהויבען אַריינצושיטען אין פּערשעדזשאַל אַ געזעמל מענ-שען, ווי תמיד האָבען זיך אויך דאָ באַלד געפונען געשוואוירענע יאָהר-עדות, וועלכע האָבען אַליין „געזעהען און געהערט".

באַלד האָט מען ה' סאלאָמאָנען צוזאַמען מיט די קינדער אַוועקגעפיהרט אויפ'ן פּאָסטערונעק.

אויסהערענדיג די בעשולדיגונג, וועלכע דער בעל-דבר וואַרפט אויף זיין אַדרעס, האָט זיך ה' סאלאָמאָן צושמייכעלט און זיך געוואָנדען צום קריסט בזה הלשון:

„דו זאָגסט, אַז איך בין דער פאָטער פון די קינדער, הגם איך בין אַ יוד און די קינ-דער זענען קריסטליכע, אַלזאָ גוט — איך נעם די קינדער צו זיך צו, אָבער וויסען זאָלסטו, אַז איך וועל זיי מל-זיין, אָנטון קאַ-פּאָטקעלעך, לאָזען וואַקסען פּאהלעך, אַוועק-געבען אין חדר אַריין לערנען תלמוד, מאַ-כען זיי פאַר ליטוואַקעס און שפּעטער אַוועק-שיקען קיין פּאַלעסטינאַ און וואַלטשען מיט די אַראַבער".

די דאָזיגע ערקלערונג איז געקראָכען דעם פּערשוין אין דער נאָז אַריין. אויך די אומ-געבעטענע עדות הויבען שוין פּלאָנטערן מיט דער צונג.

דער קאָמענדאַנט האָט באַלד פערשטאַנען אַז ה' סאלאָמאָן איז אומשולדיג אַריינגענומען גע-וואָרען אין קרענצעל. אַזוי ווי פון די קינדער האָט מען גאָרנישט געקאָנט דערגיין, האָט ער פאַראָר-דענט, אַז מ'זאָל זיי גענוי בעזוכען.

האָט מען טאַקע ביי איינעם פון זיי אַרויס-געצויגען פון פּאַלטען-טעשעל אַ בריף פון פאָל-גענדען אינהאַלט:

„גוטע מענשען!

די קינדער שטאַמען פון אָפּאָטשנע. דער פאָ-טער איז ענטלאָפען מיט אַ קאָכאַנקע, איבערלאָ-זענדיג דאָס בני-בית אָהן שום מיטלען צום לע-בען. לעצטענס האָט זיך די מוטער דערוויסט, אַז דער פאָטער לעבט אין דאַנציג און פערנעמט דאָרט אַנ'אָנגעזעהענעם פּאָסטען, האָט זי פאַר די קינדער אויסגעקויפט בילעטען קיין דאַנציג און בעט זיי אָהן צו פיהרען אויפ'ן אָנגעגעבענעם אַדרעס.

וואָס מיט די קינדער איז געוואָרען, ווייסען מיר נישט, מיר ווייסען, אַז דער קריסט האָט באַלד נאָכ'ן דורכלייענען דעם געפונענעם בריף פערשטאַנען, אַז ער האָט אָנגעאַרבייט אַ מיאוסע מעשה.

ער האָט זיך דעריבער באַלד גענומען אי-בערבעטען דעם ה' סאלאָמאָן טש. פאַר'ן אומשול-דיג איהם פערשאַפענעם פערדרוס און אַלס ציי-כען פון אויפריכטיגע חרטה האָט ער געשפּענדעט 50 זל., וועלכע זאָלען לויט'ן איינזעהען פון ה' סאלאָמאָן טש. פערטיילט ווערען. ה' סאלאָמאָן טש. האָט די בעקומענע צו זיין דיספּאָזיציע-סומע געשפּענדעט לטובת דעם קרן-היסוד.

חזנים און חזנות

אַ שמועס מיט'ן חזן גרשון סיראָטאַ

נאָך אַנדערש זענען געווען די חזנים פון דעם צווייטען פּעריאָד. זיי האָבען זיך טאַקע גע-שטיצט אויף דער ירושה פון די עלטערע — אויף דעם הויפּט-עלעמענט: תפילה — אָבער אין דער זעלביגער צייט האָבען זיי אַריינגענומען אַ צווייטען עלעמענט, וועלכער איז געוואָרען זייער הויפּט-עלעמענט, געזאַנג, אַרטיזם. די דאָזיגע חזנים זע-נען געוואָרען מוסטערען פון יודישע געזאַנגס-אַרטיסטען. פּיני מינקאָווסקי, יעקב באַכמאַן, אפרים ראַזומני, יעקב סאַראַקער — דאָס זענען די קרוינען פון דעם צווייטען פּעריאָד. פּיני מינקאָווסקי איז דער יודישסטער און דער אָריגינעלסטער אינ'ם זין פון יודישען טאָן. יעקב באַכמאַן און מאַרק ראַ-זומני זענען די שטאַרקסטע זינגער, די וועלכע זענען אַהוק בעהענטער צום קאָנצערט. דאָ — אין דער לויסטענדיגער חזנים-גרופּע פון דעם צווייטען פּעריאָד — טרעט אָפּ דאָס פּלאַץ דער רעטשיטאַטיוו פאַר דער קאָמפּאָזיציע. דער איינפלוס פון אויס-לאַנד ווערט גרעסער. עס הויבט זיך אָן אַ פּראָ-צעס פון דערנעהנטערונג צו דעם מין „קאָנטאָר". דער דיריזשאָר בעקומט אַ גרעסערען אנזעהען דער דיריזשאָר איז אַלץ אַנ'אָפּטערע דערשיינונג: דער חזן איז שוין נישט אַזוי דער „סטאַר"; דער דיריזשאָר רוקט אַרויס אויבענאָן דעם כאָר. עס איז לייכט צו פערשטעהן פאַרוואָס דאָס איז צו דעם געקומען. דאָס איז דערפאַר, ווייל די איינפלוסען אויף דעם צווייטען דור חזנים זענען געקומען פון מערב-אייראָפּא, וואו דאָס רעליגיעזע געפיהל איז „מאָדערניזירט", וואו דאָס פּרימיטיווע פון דאַוו-נען איז פערשוואונדען, וואו פון יודען אין טראַ-דיציאָנעלען בעגריף זענען געוואָרען „גלויבענס גענאָסען". וואו מען קומט אין שוהל נאָר-אָפּט אַבסאָלוט נישט מיט דער כוונה צו דאַוונען. נאָר צו הערען דאַוונען. אין די סינאַגאָגעס פון די מינים געפינען זיך אָפטמאָל הונדערטער מענשען, נאָר דאַוונען דאַוונט קיין איינער נישט, מוז מען אויסגעפונען אַ מיטעל, ווי אַזוי עס זאָל מאַכען דעם איינדרוק, אַז עס דאַוונט דער עולם. די קאָמ-פּאָזיטאָרען פון די נייע שיטות האָבען דעריבער אויסגעפונען נייע טערמינען פאַר די געזאַנגס-פּאַרטיעס. אין די פריהערדיגע נאָטען פלעגט מען שרייבען: חזן, כאָר אין די נאָטען פון דער מערב-אייראָפּעאישער שוהל האָט מען געשריבען: „פאָר-בעטער", „געמיינדע", „פאָרבעטער" — מיינט עס חזן. „געמיינדע" — מיינט עס משוררים, וואָרום די משוררים האָבען פערטראַטען די... געמיינדע, דעם קהל, וועלכער האָט אין רוסלאַנד זיך נישט געלאָזט בעטען און אַליין געדאַוונט, אָבער וועל-כער האָט אין דייטשלאַנד אָדער פראַנקרייך נישט אַלעמאָל זיך אָפּגערופען אויף די תפילות פון חזן. אין דעם גייסט האָבען געשאַפען זייערע קאָמפּאָזי-ציעס, די קאָמפּאָזיטאָרען פון חזנות: זולצער, נאָמ-בערג, לעוואַנדאָווסקי, גאָוואַקאָווסקי און אַנדערע

(ווייטער זעה 7. זייט).

צוויי מיידלעך

(סקיצע)

פון חיים וויסאַצקי.

אַ דריטען מאָל האָט ראָכטשע זיך נאָך פּרוּ-בירט אַ כאַפּ טאָן די זשאַקעטקע אויף געהן אַהיים: מ'ווסט דאָרט נישט וויסען וואָס איבערצוקלערען.

נאָר אַלעמאָל האָט איהר פרוי פעלדמאַן כמעט מיט געוואַלד נישט דערלאָזט, שרעקענדיג איהר, אַז אַפילו מיט'ן שירעמעל וועט זי קומען אין שטוב אַנ'אויסגעווייקטע.

אין דער אמת'ן האָט דרויסען געכליאַפּעט אַ קאַלטער ווינטיגער הערבסט-רעגען שוין עטליכע שעה באַכאַנאַנד און רוגזה'דיג געפּאַטשט אויף די פענסטער און שויבען.

נאָכמעהר האָט צוגעהאָלפען איהר פערבלייבען נעכטיגען ביי די פעלדמאַנס דער קאַפּריזנער פּיעש-טשעדיגער ברוגז'ל פון דער בת-יחידה'קעלע הע-ניע, איהר חבר'טע. „וועט זי איצט אַוועקגעהן פון מיר, וועט זי אייביג זיין אין כעס אויף איהר". אַזוי האָט העניע געסטראַשעט.

ביז שפּעט אין אָוונד האָבען די דריי פרויען אינטים-ווייבעריש געשמועסט. נאָכדעם האָט פרוי פעלדמאַן פאַרגעלייגט אַ געלעגער פאַר ראָכטשען אין זאַל. נאָר דאָ האָט זיך ווידער איינגעשפּאַרט די בת-יחידהקה'לע, וואָס הייסט? ניין! דווקא אין מיי-דעלשען צימערעל צוזאַמען.

דער מיניאַטור-מיידעלשער חדר'ל, אויפגע-פּאַסט אין אַ שאַבלאָן גביר'ישען סטיל, אָנהוי-בענדיג מיט'ן געפּאַלדעוועטען שטאָר איבער'ן פענס-טער, ביז די פאַרהענגלעך איבער די ווענטלעך פון דער כמעט קינדערישער ניקעלנער בעטעל, איז געווען אין טונקעל-רויטען קאָליר.

אַז העניע איז אַריין מיט ראָכטשען אין איהר צימערעל און אָנגעצונדען דעם עלעקטרישען לאָמפּ הינטערן רויטען אַבאַזשור, האָט דער חדר'ל בע-קומען אַ נאָך-אינטימערען און פאַנטאַסטישען אויס-זעהן. ראָכטשע, בעטראַכטענדיג צום ערשטען מאָל די עטליכע נייע מאָלערישע מיניאַטור-רעפּראָדוק-ציעס אויף די ווענד און די עטליכע ביליגע סטאַטו-עטקעס אויפ'ן שמאָלען טישעלע אין ווינקעל, האָט זיך אַראָפּגעזעצט אין דער פּלושענער אָטאָמאַנקע. העניע האָט זיך גענומען איהר העכער אויפ'ן ברעג געזעצט, מיידעלש-חבר'יש איהר אַרומגענו-מען אַרום האַלז און צערטליך, גלעטענדיג גע-שמועסט:

— נו, [illegible], ראָכטשעלע, [illegible] אַרויסגעהן? איז דאָ שלעכט? דאָ איז דאָך אַזוי גוט! הערסט, ווי אין דרויסען גיסט? אַ גאַנצער מבול! און מיר וועלען דאָ זיין צוזאַמען, צוזאַמען שלאָפען. איך בין דאָך שטענדיג אַליין, נישט קיין ברודערל, נישט קיין שוועסטערל. אי, ווי איך וואָלט געוואָלט האָבען אַ קליין שוועסטערל! ווייסט ראָכטשעלע, וואָס איצט וואָלט גוט געווען? ס'זאָל דאָ אימיצער פידעל שפּילען, עפּעס אַנ'אומעטיגעס, בעקענדיגעס, ס'זאָל ביים האַרצען כאַפּען, און אין דרויסען זאָל גיסען און גיסען....

ראָכטשע האָט זיך אַביסעל בעפרייט פון איהר אומאַרמונג, פידעל שפּילען.... יאָ, זי שמייסט זיך אָן, ווען העניע מיינט. דאָס איז ער.... גרינ-בערג! דער שטילער גרענעק-שטיין פון זייער אינ-טימער בעקאַנטשאַפט.

וואָלט העניע אַזוי אויסערליך נישט אימפּאָ-נירט, נישט געפעהלען געוואָרען, מעהר פון איהר, וואָלט גרינבערג שוין אפשר לאַנג איהר חתן גע-ווען.

איהר בעקאַנטשאַפט מיט גרינבערגען דעם פידעל-לעהרער איז אַ גאַנץ נאָהענטע געווען. נישט איין זומער-אָוונד ביחידות לאַנג, לאַנג געאַרעמט הינטערען שטאָט שפּאַצירט.... נישט איינמאָל שעה'ן לאַנג פאַר איהר טיר אָפּגעשטאַנען... בעקאַנט זי איהם איינמאָל מיט דער אַמאָליגער שכנה, דער 17-יאָהריגער מיידעלש-רייפער העניקען... זאָגט גרינבערג זיין בחור'שע מבינות: „ס'וואַקסט אַ שעהן מיידעל"!... און פרעגט זיך עטליכע מאָל נאָך אויף איהר.... נאָכדעם קומען שוין אין זייערע צו-זאַמענטרעפונגען גרעסערע הפסקות... באשר ער איז עפּעס געשעפטליך שטאַרק פערנומען....

... שטעהט שוין העניע נעבען בעטעל, אַ האַלב אויסגעטאָנע, ציהט די צווייטע שאַרכענדיגע קליי-דעל פון זיך. מערקט ראָכטשע אומוויליג שעהנע רונדע קערפּער-טיילען, יונג-בולט'ער שטייף-ענט-וויקעלטער ביוסט, ס'פאַלט די מאַטע אַבאַזשור-רויטקייט אויפ'ן רונדען באַקען און גראַציעזע הענט-לעך, מאַכט עס איהר נאָך שעהנער. פער'גנב'עט זיך אַ קנאה. ניין, זי וועט וואַרטען, ביז העניקע וועט זיך לייגען.... נאָכדעם וועט זי דעם לאָמפּ אויסלעשען און דעמאָלט זיך אויסטון....

— נו, ראָכטשעלע, טו זיך אויס, און [illegible]! איך האָב ליב ביים וואַנט, און [illegible] דו, ראָכטשעלע, וועסט זיך לייגען ביים ברעג טוט ראָכטשע אַ קלער: יאָ! אַנ'אונטערשיד אין גאַנצע פיר יאָהר.... זי פיהלט, אַז דאָס איז נאָר אַ תירוץ פאַר זיך, זיך צו בערוהיגען, אָבער אין דער אמת'ן איז טאַקע העניקע שעהן, צוציהענדיג, און זי איז גאַנץ ווייט אַפילו פון מיטעלמעסיגקייט. אָבער העני-קע רופט שוין און בייזערט זיך:

— הלמאַי טוסטו זיך נישט אויס, ראָכטשע? שעהמסט זיך פאַר מיר!? נאַרעלע! מיר זענען דאָך בידע מיידלעך... ראָכטשע פערלעשט דעם לאָמפּ, טוט זיך גיך אויס און לייגט זיך נעבען איהר. העניקע בעהמט איהר ווידער ליידענשאַפטליך אַרום, פּרעסט זיך איין מיט איהרע יונגע פרישע זאַנפּ-טע לעפּעלעך אין איהרע אַזש ביז וועהטאָג.

— העניקע! ס'טוט וועה! — בייזערט זיך שוין ראָכטשע.

פּלוצלונג פאַלט איהר איין אַ מחשבה אַ פרעג צו טון זי:

— העניקע! האָסט זיך נאָך קיינמאָל מיט קיין מאַנספּערזאָן נישט געקושט?

— איך יענעם?.... ניין!

— און יענער דיך?

— אָבער צו וואָס פרעגסטו עס מיר? שאַ! און ביי דיר, ראָכטשעלע?

ראָכטשע ווערט אַביסעל מבולבל און ענטפערט צוטראַגען, אַז ס'איז נישט אמת, אַז אַלע מענער זע-נען ליגנערס. העניקע פרעגט נאָך עפּעס, נאָר ראָכ-טשע פון צורודערטקייט ענטפערט איהר מעהר נישט. און העניקע, מיינענדיג, אַז ראָכטשע שלאָפט שוין, קעהרט זיך אום צום וואַנד אויך צו שלאָפען, ס'געדויערט נישט לאַנג, ווי זי שלאָפט שוין גע-שמאַק.

ראָכטשע אָבער ליגט מיט אָפענע אויגען, קוקט שטאַרק אין חושך'דיגען חלל פון צימערעל, און אַליין שווימט זי אין אַ ים פון מחשבות.

...זי גיט אַ בליק אויף העניקען, וועלכע ליגט כמעט איינגעטוליעט אין איהר. די ווייך-אַטלאַסענע גאָלד-לאָקען איבערן קישען, די גראַנדיעז-פּוכקע הענטעלעך אויפ'ן ברוסט. זי וויל זיי אַראָפּנעהמען זאָל זיך איהר כאָטש גוט חלומ'ען. אָבער אַזעלכע גלאַטינקע, ווי סאַמעט.... און איהרע בייגעדיגע, מיט עפּעס שטעכיגע פינגעלעך.... זי פּרובירט נאָך פערגלייכען יענערס האַלז און באַקען, אַ רונד אויסגעפּיהלט שטייף-לייביגער און ווייטער גלעט זי פאַרזיכטיג איבער העניקעס פערשלאָפענעם קער-פּערעל, די בריסט.... נאָר פון דער בעריהרונג כאַפּט זיך העניקע אויף אַביסעל צושראָקען, קוקט שטאַר אויף ראָכטשען און רעדט אַביסעל שלעפערדיג:

— ראָכטשעלע! מיט דיר איז אַזוי גוט צו שלאָפען! מיר האָט זיך געחלומ'ט עפּעס אַזוי גוט, אַזוי שעהן.....

ראָכטשע שווייגט, זי וויל איהר נישט פרע-גען וואָס.... אַ מאָדנע נאַרישע פילאָזאָפישע מח-שבה לויפט איהר דורך. יאָ! פאַרהאַן מענשען, וואָס סיי אויפ'ן וואָהר, סיי אין חלום איז זיי גוט און שעהן.... העניקע שלאָפט שוין ווייטער, באַכמעהר איינגעטוליעט צו איהר, די ליפּען איהרע צוגע-דריקט צו איהר באַק. און מאָרגען, קען זיין, וועלען די זעלבע ליפּעלעך זיך צודריקען צו אימיצען אַנדערש.....

אָבער די קליינע איז פאָרט שעהן, רייצענדיג, מיט אַזאַ טעמפּעראַמענטפולען רייפען יוגענד בלוט... זי פיהלט נאָך איצט דעם ציה פון איהרע פול-בלוטיגע רויטע תאוה-ליפּעלעך, און אפשר האָט זי דעמאָלט איהם אין זינען געהאַט?...

פּלוצלונג פאַלט איהר איין אַ מאָדנע מחשבה: העניקע מוז אוודאי האָבען עפּעס צום אָנדענק פון איהם... עפּעס אַ געשריפט... דאָרט אין שמאָלען טישעלע אין ווינקעל...

אין אַ רגע אַרום שטעהט זי שוין מיט אַ קלאַפּענדיג האַרץ ביים אַבאַזשור-לאָמפּ, פערשטע-לענדיג מיט דער פלייצע די שיין, וואָס פאַלט אויפ'ן בעטעל. זי עפענט פאָרזיכטיג דעם שמאָלען שיפ-לאָדעל פון טישעלע, ציטערענדיג קאָנוואולסיוו, די קליינע זאָל זיך נישט אויפכאַפּען.

חוץ אַנ'אָפּגעריבענעם אילוסטרירטען הומאָ-ריסטישען זשורנאַל געפינט זי גאָרנישט. ס'בעפאַלט איהר אָבער אַ מאָדנע נייגעריגקייט אַ קוק צו טון איבערוועניג....

און פּלוצלונג פאַלט פון צווישען די בלעטער עפּעס אַרויס.... אַ פאָטאָגראַפישע קאַרטע מיט אַ צושריפט:

„צום אָנדענקען מיין קליינער ליבינקער העני-קען".

— — — — — — — — —

— — — — — — — — —

אַז העניקע האָט זיך אין דער פריה אויפגע-כאַפּט, איז שוין ראָכטשע לאַנג נישט געווען, און צום עגמת-נפש, פאַרוואָס ראָכטשע איז אַזוי פריה אַנטלאָפען, איז אויך צוגעקומען נאָך אַ שטיקעל צער: זי האָט אָנגעוואוירען גרינבערגס פּאָטאָגראַ-פיע, מיט וועלכער זי פלעגט אַזוי אָפט אין דער פריה אויפ'ן געלעגער בעהאַלטענערהייט זיך שפּי-לען.....

די „שווארצע" יודען אין אביסיניען
פיהרען זיך ווי די אמאליגע יודען אין דער צייט פון בית־המקדש

א שעהנע לעגענדע וויקעלט זיך פונאנדער. א מעשה פון חומש אדער פון די נביאים.

די לעגענדע דערצעהלט פון יודען, וואס זענען אוועק פון ארץ־ישראל מיט טויזענדער יאהרען צוריק, וואס האבען זיך בעזעצט אין א פערווארפען לאנד אין אפריקא, צווישען געצען־דינער און ווילדע שבטים פון אנדערע גלויבענס, די יודען זענען טונקעל־הויטיגע, „שווארצע", אבער נישט קיין נעגערס. זיי וואוינען אין קליינע דערפלעך, ארבייטען אויף לאנד, און דינען דעם גאט פון ישראל, ווי דער תנ"ך שרייבט פאר, מיט קרבנות אויפ'ן מזבח און מיט דינים, וואס זענען געבליבען פון אור־אלטע צייטען.

א שעהנע, הארציגע לעגענדע, — אבער דאך אב'אמת. דאס איז די געשיכטע פון די „שווארצע" יודען אין אביסיניען, די פאלאשען, ווי מען רופט זיי דארטען.

דאס לעבען פון די פאלאשען איז אין פיל הינזיכטען דער זעלבער ווי ביי אלע אנדערע האלב־ווילדע שבטים אין אביסיניע, איין גרויסער אונטערשיד טיילט זיי אבער אפ פון יענע שבטים. דאס איז זייער רעליגיע.

די פאלאשען האבען געוויסע אבער גלויבענס, ווי מען קען ערווארטען פון א פרימיטיווען פאלק, אבער זייער רעליגיע איז א ריין־יודישע, א סך מעהר א „יודישע" ווי אונזערע, וועלכע איז א געמיש פון דער אלטער חומש־רעליגיע צוזאמען מיט די פערשידענע דינים און מנהגים, וואס האבען זיך אנגעקליבען פון די תנאים און פון די לענדער, אין וועלכע די יודען זענען פערשפרייט געווארען.

אפגעזונדערט אין א פערווארפען ווינקעל האבען זיי אפגעהיט די תורה ווי זיי האבען זי איבערגענומען ווען זיי זענען פערטריבען געווארען פון ארץ־ישראל מיט דורות און דורות צוריק. ארום גערינגעלט פון „שווארצע" קריסטען, מאכמעדאנער און געצענדינער, האבען זיי אנגעהאלטען זייער גלויבען אין איין גאט, דעם יודישען גאט, זיי האבען זיך געהאלטען פאר די איינציגע יודען אויף דער וועלט.

זיי היטען אפ אלע ימים־טובים, א חוץ חנוכה און פורים. שבת איז ביי זיי הייליג און זיי פערברענגען דעם גאנצען טאג אין שוהל. זיי גרייטען צו ספעציעלע מאכלים, וואס זיי עסען אין קהל צווישען דאווענען.

פסח איז ביי זיי א ספעציעל וויכטיגער יום־טוב. זיי עסען דאן נישט קיין געזויערטען ברויט און טרינקען אויך נישט קיין מעד אדער ביר, וועלכע זענען א גאנץ יאהר פאפולערע געטראנקען ביי זיי. דער פסח געדויערט זיבען טעג, אבער דריי טעג פאר יום טוב הערט מען שוין אויף צו עסען געזויערטען ברויט אדער אנדערע חמצ'דיגע שפייזען. מען קומט אויס בלויז מיט געטרוקענטע ארבעס און באב. ערב פסח עסט מען גארנישט, באר מען ווארט ביז דער כהן איז מקריב א שאף אויפ'ן מזבח. אין דעם טאג פערזאמלען זיך אלע אין דעם הויף פון דער שוהל איידער די זון געהט אונטער און דער כהן איז מקריב דעם שאף אין נאמען פון דער גאנצער געמיינדע, די צערעמאניע ווערט דורכגעפיהרט מיט גרויס גלאנץ און מיט די אלע אייגענהייטען, וואס זענען פארגעשריבען אין חומש. די פלייש פון קרבן ווערט געגעסען פון דעם כהן און זיינע געהילפען מיט נישט־געזויערטען ברויט.

די פאלאשען גרייטען זיך צו פסח פונקט ווי „אונזערע" יודען. זיי וואשען און שייערן און ראמען אויס דעם גאנצען חמץ. די קליידער, די הייזער און די געשירר ווערען אלע גערייניגט.

יום־כפור פאסטען זיי א גאנצען מעת־לעת, אבער תשעה־באב און שבעה עשר בתמוז פאסטען זיי בלויז פון זון־אויפגאנג ביז זון־אונטערגאנג. ווי עס איז שוין ערקלערט געווארען, פאלט ביי זיי אויס תשעה־באב דעם 17־טען טאג פון אב, און שבעה עשר בתמוז, דעם 9־טען טאג פון תמוז, דער קאלענדאר איז ביי זיי אין פערלויף פון פיל יאהרען פערגרייזט געווארען. די נאך פרומע פאסטען אויך אלע מאנטאג און דאנערשטאג פונקט ווי אונזערע אייגענע פרומע יודען.

די פאלאשען היטען, פערשטעהט זיך אפ דעם דין פון ברית מילה. יעדער יונגעל ווערט געמ'לט אויפ'ן אכטען טאג נאך זיין געבורט אבער קיינמאל נישט אום שבת, ווייל ס'ווערט בעטראכט פאר אנ'ארבייט. זיי „קויפען" אויך אויס די בכורים און גיבען געלד פאר דעם צום כהן אדער צו דער שוהל.

די פרויען היטען אויך אפ די דינים פון נדה זעהר שטרענג.

די „שווארצע" יודען היטען אפ דעם יום־טוב שבועות צוויי מאל אין יאהר. דער ערשטער שבועות פאלט אויס 50 טאג נאך דעם לעצטען טאג פסח, און דער צווייטער — 50 טעג נאך סוכות. אום שבועות קומען זיך אלע צוזאמען אויף א בארג אונטערן פרייען הימעל, וואו זיי פראווען געוויסע רעליגיעזע צערעמאניעס און עסען צוזאמען זייערע מאהלצייטען.

א חוץ די רעגעלע ימים־טובים האבען זיי אויך האלבע ימים־טובים אלע חודש. דער צעהנטער פון יעדען מאנאט ווערט בעטראכט פאר אנ'אנדענקס־טאג נאך יום־כפור; דער צוועלפטער נאך שבועות, דער פופצעהנטער — נאך פסח און סוכות, זיי זענען אויך מחדש די לבנה אלע חודש.

עס זענען נישטא קיין ספעציעלע קלאסען אדער מיוחסים ביי די „שווארצע" יודען. די כהנים און בעלי־תורה ווערען געאכטעט פאר זייער בילדונג און חכמה, אבער נישט ווייל זיי זענען בעזונדערס הייליגע מענשען. זיי ארבייטען ווי אלע אנדערע אין דעם דארף אין וועלכען זיי געפינען זיך.

די חתונה־צערעמאניע איז ביי זיי בלויז א טיילווייז רעליגיעזע. זיי ווייסען נישט פון קיין קדושין־רינגעל און פון כתובה. דער חתן און די כלה קומען זיך צוזאמען פאר צוויי אדער מעהר עדות און מעלדען, אז זיי ווערען מאן און ווייב.

מעהרסטענס הייראטען זיי אין עלטער פון 18 ביז 20 יאהר. טראץ דעם, וואס דער חומש פערבאט עס נישט, איז פיל־ווייבעריי נישט ערלויבט. און מען טאר אויך נישט האבען קיין קעפס־ווייבער. דער פאמיליען־לעבען איז זעהר א שעהנער און ריינער.

עס איז ערלויבט צו גט'ען זיך, אין אזא פאל קומט מען פאר א שופט אדער דעם עלטסטען פון דארף און מען ערקלערט פאר אלעמען, אז דאס פארפאלק איז גע'גט. דאס ווערט געטון אין דער אנוועזענהייט פון די עלטערן פון דעם פארעל.

די יודען אין אביסיניען זענען אויסגעשטאנען שרעקליכע פערפאלגונגען און פאגראמען. די מיסיאנערען וואס האבען פערקעהרט די אנדערע שבטים צום קריסטענטום האבען נישט געקענט „איינבייסען" די יודען. פון גרויס כעס און כדי אויסצונעהמען ביי זייערע נאכפאלגער, האבען זיי געהעצט צו שחיטות אויף די יודען. עס האט שוין געהאלטען דערביי מיט א 70 אדער 80 יאהר צוריק, אז די יודען זאלען דארטען אין גאנצען פערטיליגט ווערען די פאלאשען האבען נישט געוואוסט צו ווענדען זיך נאך הילף. זיי האבען נישט געוואוסט, אז עס זענען פארהאן אנדערע יודען אויף דער וועלט. זייער לאגע איז געווען א פערצווייפעלטע און פיל זענען געווען געצוואונגען צו שמד'ען זיך. די האבען אבער אנגעהאלטען זייער גלויבען אין געהיים ווי ד יאמאליגע אנוסים פון שפאניען.

איצט איז די לאגע א בעסערע, עס איז נישטא קיין שנאה צו יודען דארטען, אבער עקאנאמיש און קולטורעל זענען זיי זעהר ארים, פונקט ווי די בעפעלקערונג ארום זיי איז ארים.

היינט און פאלגענדע טעג!
סימפאניע פון מוזיק, געזאנג און טאנץ! אמתדיגער שטורם פון שעהנהייט און פראכט! —
דאס איז א פרעכטיגע אויסשטאטונג און אויפטו פון דער רעזשיציהרונג פון דער קלאנג־פילם־פראדוקציע
דזשאז־קעניג
אין די הויפט־ראלען:
JOHN BOLLES i JANETTE LOFF
און דער שעפער פון דזשאז
Paul Whitemann
מיט זיין 60־פערזאניגען מוזיק־אנסאמבל
אויסער'ן פראגראם:
קלאנג־צוגאבע און לאנד־אקטואליטעטען.
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג
שבת, זונטאג און יום־טוב 12.30 בייטאג
פאפולערע פרייזען.

חזנים און חזנות

(ענדע פון 6־טע זייט)

זייערע קאמפאזיציעס האבען די חזנים מינקאווסקי באכמאן, ראזומני, סאראקער אריינגענומען אין רעפערטואר פון תפילה, זולצער האט געבראכט דעם אטעם פון וויען, ווייל ער איז געווען א וויענער: באמבערג האט בייגעטראגען מיט מאטיווען פון פאריז, ווייל ער איז געווען אין פראנקרייך. לעוואנדאווסקי איז געווען דער שטארקסטער אויסדריקער פון יודישען רעליגיעזען דייטשלאנד. לעוואנדאווסקי איז געווען פון די געצעהלטע, וועלכע האבען געבראכט דעם אטעם פון רוסלאנד. ער האט אקטואירט אין אדעס.

דער דריטער פעריאד פון מאדערנער יודישער חזנות צעהלט, ווי געזאגט, דריי־פיר צעהנדליג יאהר. דער דאזיגער דור צייכענט זיך אויס מיט דעם, וואס אין חזנות איז אריינגעטראגען געווארען דאס מאדערנסטע. אויב עס זענען געווען איינפלוסען פון דער מוזיק פון אנדערע פעלקער אויף דער נגינה אפילו פון די טראדיציאנעלע חזנים פון קלאסישער געפיהלפולער תפילות, איז אבער דער איינפלוס אויף די חזנים פון לעצטען דור אנ'אויסערגעוועהנליכער. עס איז א נויגונג אין דער ריכטונג, צו אריינציהען אין זיך מוזיקאלישע ווערטהען פון אנדערע פעלקער, אויב די מוזיק איז גאר א ליטורגישע און שטערט נישט דעם יודישען אטעם, אזוי האבען די מאדערנסטע חזנים, די מנגנים פון אונזער צייט אריינגענומען אין דער תפילה און יודישער נגינה ווערק פון די גרויסע נישט יודישע קאמפאזיטארען. ווי באך, הענדעל, היידען, און אין לידער. שומאן, דער בעליבטסטער איז פאר די חזנים געווארען הענדעל. באסידליך זענען נישט גענומען געווארען סתם מוזיקאלישע קאמפאזיציעס, נאר אראטאריעס. פון די אייגענע מוזיק־מחברים זענען אין משך פון דעם לעצטען פעריאד אויפגעקומען די קאמפאזיטארען פון סידורים: דער טשענסטאכאווער מוזיקער מ. בירנבוים, זילבערט ליאוו (ביידע אין ניו־יארק, די לעצטע צייט). שקליאר (אין ריגע) מאיכטענבערג זאסלאווסקי (געשטארבען אין ארגענטינא), נישט אלע פון די דאזיגע מוזיקער האבען פערפאסט אין גייסטען נייעס, זאסלאווסקי, למשל, איז געווען ווייט פון דעם. ער איז געווען דער טרייער יורש פון ניסן בעלזער. און אלס אזעלכער האט ער איבערגעלאזט א רייכע ירושה.

דער קינסטלער־חזן דארף זיך אפגעבען מיט כוונה. מיט דעם גאנצען הארצען — אלע שעה פון זיין לעבען דארף ער זיין צוגעבונדען צו זיין בערוף. עס איז כאראקטעריסטיש, אז די גרעסטע חזנים זענען צוגעקומען צום שטענדער נאך פון די קלענסטע יאהרען אן, אלס משוררים אדער אלס חזנים וואונדער־קינדער. דעריבער קען מען ווייניג צוטרוי האבען צו די, וועלכע קומען צו צו חזנות אלס־זייענדיג 30 יאהר, עס פעהלט ביי זיי דעמאלס די ארגאנישע צובינדונג צו חזנות. זייער גאנצע נגינה שטעהט דעמאלט אונטער א פראגע־צייכען, פון קינדהייט אן דארף דאס קומען, נישט בלויז דער פונק, נאר אויך די יודישע הארציקייט, די רעליגיעזע בעציהונג, וואס מעהר מען פערלירט אין זיך דאס רעליגיעזע, אלץ מעהר פערלירט די חזנות איהר קראפט. פונקט ווי עס געשעהט מיטן חזן, אויב ער שטעהט ביים עמוד אהן התלהבות, קען ער אויך נישט דערווארטען, אז דער עולם, זיינע צוהערער, זאל ווערען מיטגעריסען, דאס איז א סוד פאר גאנץ ברור.

(סוף).

אויף זינדיגע וועגען

44 סענסאציאנעל־דראמאטישער ראמאן פון לאדזער לעבען

דזשעק מיט'ן „תליון" זענען אויף דער גאס נישט געגאנגען צוזאמען. דער „תליון" איז געגאנגען פאראויס און דזשעק איז איהם נאכגעגאנגען. דאס האבען זיי געטון צוליב דעם, כדי נישט צוציהען קיין אויפמערקזאמקייט אויף זיך. דער „תליון" האט דזשעק געפיהרט אין אנ'ארט, וועלכעס ער האט געהאלטען פאר זיכער. אריינקומענדיג אין שטוב, האט דזשעק נישט געמאכט קיין שום פארעדעס און ארויסנעהמענדיג א קליינע פאטאגראפיע פון טאש, האט ער זי דערלאנגט דעם תליון:

— דו ווייסט ווער ס'איז אויף דעם דאזיגען בילד?

דער תליון האט גענומען די פאטאגראפיע און זיך געגרייט זי גענוי אדורכצושטודירען, אבער ווי נאר ער האט א קוק געגעבען אויף דעם קליינעם בילדעל, איז ער אוש אויפגעשפרונגען פון ארט פאר איבערראשונג און פערוואונדערונג. אויף דער פאטאגראפיע האט דער „תליון" דערזעהען זיך אליין נעבען א שעהנעם פארקאן פון א גרויס הויז, איינגעבויגען דעם קאפ אין דעם קאלנער פון דער מארינארקע.

— פון וואנען האסטו דאס בילדעל — האט דער „תליון" א ברום געטון. מיט זיין שווערען קאפ, האט ער זיך נאך נישט געקענט אריענטירען, ביי וועלכע אומשטענדען די פאטאגראפיע איז געמאכט געווארען.

— ווער נישט ביין אויף מיר, קיינער האט די פאטאגראפיע נאך נישט געזעהען, איך ווייז זי דיר נאר פאר דיין טובה ווענען, די פאטאגראפיע האב איך אליין געמאכט. דו ווייסט שוין גענויס ווען און וואו איך האב דיך אראפגענומען

— ניין, איך ווייס נישט, איך זעה דאך דיך היינט צום ערשטען מאל אין מיין לעבען, האט דער „תליון" ארויסגעשטאמעלט.

דזשעק האט זיך צולאכט אויפ'ן קול:

— דו האסט טאקע באמת נישט געזעהען, אבער איך האב געפונען פאר נויטיג אפצופאטרעטלען דיין שעהנעם פרצוף. מאכט דיך נישט תמ'עוואטע און זאג:

— דאס הויז, וואס געפינט זיך אויף דער פאטאגראפיע קענסטו אויך נישט?

דער תליון האט זיך גוט איינגעקוקט אין דעם בילד, געדרעהט עס אהין און צוריק און ענדליך זיך געכאפט.

— דאס איז — דאס הויז, וואו מאגיע געפינט זיך!

— וואס פארא מאגיע? וועלכע מאגיע, האט דזשעק בייגיריג געפרעגט, ווילענדיג אויסנוצען דעם „תליון'ס" איבערראשונג.

דער „תליון" האט דערפיהלט, אז ער האט זיך פערגאלאפירט און איז ענטשוויגען, אזוי איז שוין געווען זיין געוואוינהייט. דעמאלט ווען דער „תליון" האט מורא געהאט, אז ער קען זיך פעררעדען האט ער איינגעצאנגען געשוויגען און קיינער האט איהם נישט געקענט בעוועגען אנצוהויבען צו רעדען.

— נו, אויב דו שוויגסט, וועל איך רעדען, האט דזשעק געזאגט, דו וועסט זיך איבערצייגען, אז איך וועל דיר נישט שלעכטס טון. איך מיין דיין טובה. איך בין דאך נישט קיין יאלד, וועלכער זאל קומען צו דיר עפעס מיט נארישע מעשיות אדער פרעטענזיעס. אויב דו ביסט געווען ביי דעם מיליאנער גוטמאן אין הויז, ביסט דו דארט נישט אהינגעקומען טאנצען. איך בין אויך נישט קיין שוסטער.

— איך וועל דיר גארנישט זאגען, האט דער „תליון" מיט זיין בעריהמטער לאפע א קלאפ געגעבען אין טיש, ביז איך וועל נישט וויסען, וואס דו ווילסט, איך קען דיך נאך זעהר קנאפ, און דעם „ווארשעווער יאט" דארף מען אויך נישט אלץ גלויבען.

—ביסט א געניטער יונג „תליון" האט דזשעק מיט א שמייכעל געזאגט, ביסט זעהר פארזיכטיג, אז דאס איז א וויכטיגע זאך אין אונזער פאך, אלזא, הער וועל איך דיר דערצעהלען:

— דו זאלסט דיך נישט וואונדערן וועגען דעם, וואס איך האב געטון ביי דעם מיליאנער גוטמאן אין הויז. דאס וועט דיר אפשר שפעטער קלאר ווערען. איצט וועל איך דיר זאגען נאר, אז איך האב געזעהען, ווי דו ביסט געשיקט ווי א קאץ ארויפגעקראכען אויפ'ן גאניקעל פון ערשטען שטאק, האסט ארויסגענומען א רעוואלווער און אריינגעשאסען דורכ'ן פענסטער. איך האב דאן געזעהען, ווי דו ביסט צוריק אראפגעשפרונגען פון פענסטער, אדורכגעלאפען דורכ'ן הויף און פערשוואונדען געווארען, איך האב דארט געווארט אויף גאר עפעס אנדערש, פאר יעדען פאל האב איך ארויסגענומען מיין פאטאגראפישען אפאראטעל, אהן וועלכען איך ריהר זיך נישט פון ארט, און אפגעפאטאגראפירט דעם פערשוין. דאן בין איך געקומען צו אונזער חברה זיך פרעגען, ווער ס'איז דער מענש, וואס געפינט זיך אויף דער פאטאגראפיע, פערשטעהט זיך, אז באלד דעם ערשטען, וואס איך האב געפרעגט, האט מיר באלד געזאגט, ווער דאס איז. דו זעהסט אזוי־ארום, אז איך האב אלץ געשילדערט מיט דער גענויעסטער פינקטליכקייט.

— יא, דאס איז אלץ אמת, האט דער „תליון" געזאגט, נישט קענענדיג זיך נאך אפטרייסלען פון דער איבערראשונג, אבער דו ווייסט דאך גארנישט און איך האב דערוויל נישט בדעה דיר עפעס צו זאגען.

— ווי דו ווילסט, איך וועל זיך נישט צוזינגען, אבער קענסט מיר גלויבען, אז דו טוסט אליין זיך נישט קיין טובה. די גאנצע מעשה וואלט מיך אנגעגאנגען ווי דער פאראיאהריגער שניי, אבער איך בין געקומען צו דיר צוליב דעם, וואס ביי דעם מיליאנער גוטמאן האט פאסירט היינטיגע נאכט, איז דזשעק כיטרע אונטערגעקומען דעם „תליון".

— וואס זאגסטו, האט דער „תליון" געשריגען, איך האב עפעס א צוזאמענהאנג מיט דער „ארבייט" ביי דעם מיליאנער, דאס איז א ליגען, בבאמנות א ליגען. איך שווער דיר, אז דאס איז א ליגען.

— שריי נישט ברודער, שריי נישט, איך האב נישט געזאגט, אז דו האסט די ארבייט אויסגעפיהרט, אבער עפעס אנ'איינטערעס האסטו צו דער גאנצער געשיכטע, ביי דעם מיליאנער גוטמאן אין הויז זענען בכלל פארגעקומען די לעצטע צייטען זעהר געהיימניספולע געשיכטען, און דאס, וואס דו ביסט דארט געווען און „געשפיגען" פון „שפייער" איז אויך נישט ווי איך האב שוין געזאגט, גלאט פון פערגעניגען וועגען.

— אבער גוט, וואס האסטו מיט דעם אלעם צו טון? וואס געהען דיר אן די דאזיגע אלע מעשיות.

— איצט זעהסטו, „תליון", רעדסט דו ווי א פערשטענדיגער מענש. איצט הויבסט דו מיר אן צו געפעלען און מיר וועלען זיך זיכער צוזאמענרעדען.

— הער דזשעק, האט דער „תליון" מעהר נישט אויסגעהאלטען, דו ביסט צו קלוג פאר מיר, דו רעדסט מיט מיר אזוי, ווי א יאלד, איך בין א פראסטער יונג און רעד מיט מיר אזוי, אז איך זאל צו ערשטענס פערשטעהן, וואס דו ווילסט און צווייטענס אזוי, אז איך זאל דיר גלויבען אין דעם, וואס דו רעדסט, ווייל ביז איצט, זאל מיר מיין מאמע אזוי לעבען, גלויב איך דיר נישט קיין איין ווארט.

— דו קענסט נאך אפשר מיינען, אז איך בין א „מענטש" אדער א „הונד". זיי נישט קיין נאר, איך וויל רעדען צו דיר ווי אונזערס א „יונגעל", איך וועל דיר ווייזען, אז מיר קענען רעדען, ווי אייגענע.

דער „תליון" האט בעקומען אלץ מעהר צוטרוי צו דזשעק'ן. איבעריגענס האט איהם די גאנצע געשיכטע זעהר פעראינטריגירט, צוליב מאגיען, וועלכע ער וואלט געוואלט נאך האבען ביי זיך, דאס געפיהל פון נקמה צו איהר איז שוין געווען לאנג אוועק, ער האט זי גאר געוואלט צוריק האבען פאר זיך, ער האט אליין נישט געוואוסט פארוואס. קארג מידען און נקמות האבען זיך צו איהם געשארט, ער האט אבער פון קיינער נישט געוואלט הערען; גאר מאגיען, ער האט זיך צוגעזאגט, אז אויב ער וועט זי נאכאמאל זעהען און האבען נעבען זיך וועט ער זי מעהר נישט בעליידיגען, אט צוליב דעם דאזיגען געפיהל, איז דער „תליון" פעראינטריגירט געווארען מיט דער גאנצער געשיכטע.

(המשך קומט).

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!
מעכטיג מייסטערווערק, רעזשי Strzyżewski
אויפ׳ן גרונד פון רוסישען ראמאנס א. נ.:

„טראיקע"

דראמע פון אנ׳איינזאמער נשמה, פערוויגט דורך ליבע,
וואס שפילט זיך אפ אויף די ענדלאזע רוסישע סטעפעס.
אין די הויפטראלען:

O. Czechowa i N. A. Schlettow

מיט׳ן אנטייל פון א גרויסען רוסישען כאר

געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ סטעפאנסקי
אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג
און יום-טוב — 12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט.

השבת אבדה.
דעם 13. מערץ ד. י. האב איך פערלוירען
א פארטפעל מיט פאלגענדע דאקומענטען.
1) א פראטעסט אויסשט. א.גוטמאן אויף 240 זל.
צאהלבאר 31—28/2, 2) א פראטעסט אויסשט. ז׳.
בארוך אויף 500 זל. צאהלבאר 31—25/2 אין לאדז,
3) א פראטעסט אויסשט. מ. שערעס אויף 300 זל.
צאהלבאר 30—25/12, 4) 2 פערטלעך פון לאס
2-טע מלוכה-לאטעריע 5. קלאס אויף נומ׳ 31538,
43920, 5) מזומן 390 זל. און פערש. דאקומענטען.
די אויבענדערמאהנטע דאקומענטען ווערען
ערקלערט פאר אונגילטיג. דער עהרליכער פינדער
ווערט געבעטען אבצוגעבען געגען בעלוינונג צו
י. מ. בירנבוים, לאדז, ווסכאדניא 27.

יעדער איינציגער
האט זיך אי-
בערצייגט, **מעבעל**
אז פאר
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או״וו
צאהלט די העכסטע רייזע ן
א.ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

זיכערע הילף און א רפואה
אהז א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און
אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר
מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס
אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל
דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס
שווי ווי א מענשען-קאפ, ערקר שווי
ווי א תמסאר-קען און עס פאלט ארויין
אין דעם כוט און דער קראנקער איז
איין א גרויסער סכנה דורך פערדרעהען
די קישקעס ווערט ער בראנדיג און
שטערבליך. ספעציעל נומענט הייל-
באנדאשען אויסגעצייכענט גום דורך
ברויטע פראפעסאר׳ן מיט מיינע בא-
הענדלונג און פון דייטשען פראפעסאר
[illegible]
טעגליך פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-
בעדינגט נויטיג, דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-
טעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר בעראנעס, פראפ. דר. י. מא-
רישלער, פראפ. ד״ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר געהמען אויך אן פערזעהנערע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
ווייל 20 יאהר האב איך געליטען אויף בייזע ווייטען אויף געשווי-
לעכץ, אויף האב כ׳בין געווען 2 מאל אפערירט. היינט אבער ערשט דאס ה׳
י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פיהל איך מיך גאנץ פולען
געזונט. א דאנק דאס פערלענגטען באנדאש, הערלכער האט מיר דערהאלטען
פון געשוואלענע, פאר האט כ׳דריקן איהם אויס פון הארציגסטען דאנקבארקייט.

Szulem Wallach.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערוועזע-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

וויכטיג פאר
טאמבורירער
עס איז דא צו פערקויפען
ביליג 2 קעטעל-מאשינען
אין גוטען צושטאנד צו
ערפאהרען ביי העכט
סאלגא 6.

א געשעפטס-לאקאל
בעשטעהענד פון א גאנצלב
מיט א שטוב ציגעל-גאס 38,
פארטער, אין הויף, איז פרעמ-
דירריג צו פערמיטען. ס׳קען
אויך אבגעגעבען ווערען אויף
א ראוינונג, צו ערפאהרען
ביים וועכטער. 1771

האנד-נייהערס
(רינס)
צו וועסטען ווערען זא-
פארט געברויכט
ביי לעווקא וויטש.
סארגאווא 38, (ביי
שייבלערס מארק) 1770

ביליג און גוט!
אין דער בעקאנטער פראצאווניע פון
קראוואטען.
ווערען אנגענומען פערשידענע קראוואטען,
שלייפען און ספארט-בינדעס צו ביליגע
פרייזען. עס ווערען אויך איבערגעארבייט און גע-
וואשען פון אלטע קראוואטען אויף נייע, עס איז
אויך צו בעקומען נייע קראוואטען צו ביליגע פרייזען.
ש. הערשקאוויטש
וואלבארסקא 31, לינקע אפיצ. 2-טען שטאק.

וויכטיג פאר א
דאמען-שניידער
עס איז דא איבערצוגעבען
א פראנט-פענסטער, פאר-
טער מיט איינריכטונג אויף
זעהר גוטע בעדינגונגען
ביי פאוולאווסקי,
ראקיטשינסקא 22.

א לערן-יונגעל
נעגען בעלדיגער צאהלונג
צו מיטעלקעס ווערט
פון זאפארט געזוכט.
קילינסקי 44, אין 2.
הויף, אין דער בערשטען-
פאבריק. 1775

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
זגשעשינער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	11/2—121/2
ד״ר קערשנער קינדער-קראנקה.	41/2-5 11-9
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2—12
ד״ר ביבערגאל הויט און וועגער.קר.	121/2—111/2
ד״ר שמירנאלד נערוען און גימטינע קר.	2—1
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	11/2—121/2
ד״ר זאלצוואסער כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד״ר שפערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	11/2—121/2

ח׳כא-טעראפיע. שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.
אז. פאקען-שטעלן, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהל איינ-
שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפערעט. אויף
פערלאנג ווי זעהען אין שטאט. אין לאבאראטאריום ווערט
אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמע און בלוט
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי-סטאראפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציינער, קארענען, פאמבען א.א.וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

DOKTÓR
H. WOŁKOWYSKI
האט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאנא 36, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט
אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 9 — 2 נאכמ. און פון 5 — 9 אוונד
פאר דאמען בעזונדערען ווארטע-צימער.

DR. MED.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט
און געשלעכטס-קראנקה.,
נעמט אן פון 8 10 פריה,
פון 12—2 נאכמ. און פון
6 ביז 9 אוונד. זונטאג פון
9 ביז 1 בייטאג.
פיעטריקאווער 10
נעמט אן אין לעטשניצע
„סאניטאס" ציגעל-גאס 29
פון 2 ביז 3 נאכמ.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-
וועגערישע קראנקהייטען
און מענער-שוועכע.
נאוואראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4—8 אוונד. פאר פרויען
ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 72—134
נעמט אן פון 2—3 נאכמ.
און פון 1/2 7—9 אוונד.

כעמיש-באקטעריאלאגישע
לאבאראטאריע
מאגיסטער נ. שאץ
פיעטריקאווער 37, 2-טער שט., פראנט.
אנאליזען פון קאל, אורין, ליכעך א. א. וו.
אורין-אנאליז — 4 זל.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אן פון 12—1 און פון 7— 4 אווענד.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-
קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

DR. MED.
A. SZPRYNGIER
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
נעמט אן אין דער לעטשניצע „צענטראלנא"
פיעטריקאווער 62 פון 3—4 נאכמיטאג
און אין דער היים
קילינסקיעגא 30, טעל. 222-27
פון 5—7 נאכמ.

Doktór **KLINGER**
ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע, הויט-
און האר-קראנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אוונד און
פון 1—2 נ״מ אין דער „לעטשניצע פיעטריקאווער 62"

Dr. H. KRAUSKOPF med.
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט יעצט
זגערזשער, 15 טעל. 113-47.
נעהמט אן פון 4 ביז 7 אוונד.

Dr. med. H Karaś
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
זגערזשער 16
נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 7 אוונד.

DR. MED. H. LUBICZ
אא. פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנק.
אויף צעגעלניאנא 43, טעל. 141-32
עמפפאנגס-שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג
און יו״ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

Dr. Z. Rakowski
פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקה
9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 127-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן
אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

וועכבעריז קליניק כירורגישע
„SANATO"
אגראראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אינגען-אפטיילונג פון ד״ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד״ר מעד. ט. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה
אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בטח ושאנן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם וועלטס נאר קומען אין ביורא
פון ד. מאנעלא
וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון
צוריטען הויף אויפ׳ן ערשטען הויף
פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע
פארטער, טעל. 124-95
וואו ס׳ווערט ווייטער ערלעדיגט פינק-
טליך און געוויסענהאפט געשריבען א-
לערליי ביטעס: ציווילנע, קארנע,
האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואלאציעס,
קלויזולעס, וועבעוויעטשעניעס אויף אלע
שטעט אין פוילען, וועגען דירות און
אוסטאנד ראזיעמקעס, ווי אויך איבער-
זעצונגען אין אלע שפראכען.
בעמ.: קלויזולעס און וועבעוויעטשעניעס ווע-
רען בין מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה
מיט אכטונג ד. מאנעלא,
פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף
ד״ר ... [illegible]

Dr.
med. **J. Lubicz**
כירורג-ארטאפעד
Gdańska 28, tel. 183-17
צוריקגעקעהרט.
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקריפלונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגעבארענע קרומקייטען פון זעמטליכע ארטאפעדישע
אפאראטען, אויף פלאטפוס, קינסטליכע
הענט און פיס, גארסעטען א. א. וו.
נעמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ 6—7 זל.
א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר׳ן אינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג ניט פעראנטווארטליך,
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר׳ן מעטער 18 גר. פערלאנג אין ערב יו״ט 24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
4 . . . . 60—
8 . . . . 18—
... מעטער 40—
... מעטער 12—
[illegible]

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 22.